

OSLOMET

Tarik Moussaid

Mat og miljøterapi

En kvalitativ studie av miljøterapeutenes erfaringer med mat som miljøterapi på en barnevernsinstitusjon.

Masteroppgave i barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo 2023

Forord:

I løpet av de fem siste årene har jeg hatt gleden av å jobbe med mange fantastiske ungdommer på forskjellige bofellesskaper/institusjoner i tre forskjellige kommuner. Denne erfaringen har vekket hos meg en stor interesse for kosthold, mat og hvordan jeg kan bruke dette som plattform for å starte gode relasjoner basert på åpenhet, forståelse og inkludering.

Ved å involvere ungdommen i matlaging har jeg lært å bli bedre kjent med dem, samtidig som de har blitt bedre kjent med meg, både som profesjonelt og som privatperson. Det er min erfaring at matlaging kan åpne for et tettere forhold til barn og ungdom.

Først blir vi enig om menyen, så går vi ut og handler det vi trenger, før vi lager retten sammen og til slutt sitter ned for å nyte fruktene av vårt felles arbeid.

En god rett kan åpne for gode diskusjoner med barn/ungdom om tema som tidligere har vært vanskelig å snakke om. I mitt arbeid som miljøterapeut med enslige mindreårige asylsøkere (EMA) og andre barn har jeg ofte opplevd at maten vekker minner hos dem. På godt og vondt. Maten vekker sansene og får barna/ungdommen til å tenke på personer de savner, steder de har vært, osv.

Jeg har ved flere anledninger erfart at barn og ungdom på de institusjoner jeg har jobbet på, begynner å snakke om deres fortid, tidligere familiedynamikk eller familiemedlemmer som lagde akkurat samme rett, rundt måltider eller retter som de har sterke assosiasjoner til. Dette er noe jeg ønsker å utforske videre, da jeg synes at det kan være et fint verktøy som miljøterapeuter kan ha med seg i arbeid med barn og ungdom.

Jeg kommer aldri til å glemme dagen da en av ungdommene jeg var hovedkontakt til kom til meg og spurte om vi kunne lage en matrett fra sitt hjemland og den gleden jeg så i øyene hans da jeg sa ja til det. Å lage denne retten sammen har styrket vår relasjon til hverandre og gitt meg som miljøterapeut et fantastisk utgangspunkt for å jobbe videre med de utfordringer som vedkommende har.

Sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler hvordan miljøterapeuter på bofellesskaper / barneverninstitusjoner bruker diverse miljøterapeutiske verktøy for å styrke relasjonen til barn og ungdom. Målet med denne studien er å undersøke miljøterapeutenes erfaringer med bruk av aktiviteter, spesielt mat og matlaging som verktøy i møte med beboere, og hva som skal til for å danne grunnlag for et godt samarbeid mellom beboere og ansatte på institusjoner. Videre prøver jeg å kartlegge strukturen rundt mattilbudet på barnevernsinstitusjoner, kosthold og hvordan dette kan påvirke helsen til beboerne.

Studien er basert på 6 kvalitative individuelle forskningsintervjuer med miljøterapeuter på en barnevernsinstitusjon. Studien er ute etter miljøterapeutenes virkelighet og opplevelse av relasjonsbygging på institusjonen, spesielt når det gjelder maktrelasjoner og anerkjennelse av kulturelle forskjeller. Jeg har koblet mat og de tidligere nevnte prosesser til miljøterapi, Bourdieus kapitalteori, samt traumbasert omsorg og hvordan mat kan være med på å skape trygghet og gode relasjoner til ungdom for å videre hjelpe dem med selvregulering.

Informantene er rekruttert fra en omsorgsinstitusjon i Viken kommune. Hovedfunn i studien viser at miljøterapeuter opplever at de bruker forskjellige verktøy for å bygge en god relasjon til brukere og at maten kan være et av dem til tross for noen utfordringer. Informantene opplever at slike utfordringer kan handle om kulturelle, personlige og organisatorisk begrensninger.

Institusjonenes mattilbud var variert, men ungdommenes forhold til mat var ikke alltid lik. Noen hadde høyt sukkerinntak, noen hadde dårlige erfaringer med mat før innflyttingen på institusjonen, mens andre hadde gode minner til mat og matlaging.

Matlaging var påvirket av både ansattes og ungdommens interesse, men informantene var enige i at mat og måltider var viktig for trivsel, relasjonsbygging og felleskap på barnevernsinstitusjoner.

Det konkluderes med at mat, kosthold og måltider er et viktig miljøterapeutisk verktøy som miljøterapeuter bruker for å gi ungdom støtte og omsorg.

Felleskapet rundt måltider på barneverninstitusjoner har betydning ved at det skaper en opplevelse av hverdagslig samvær. Det får betydning ved at relasjonene mellom ansatte og beboere blir bedre. Dette kan også gi positiv effekt på barnas trivsel. I tillegg får det betydning ved at barna opplever seg likeverdige og akseptert for den de er.

Nøkkelord: Aktivitet, makt, miljøterapi, traumbasert omsorg, mat.

Abstract

This master's thesis addresses how environmental therapists in residential centres / child welfare institutions use various environmental therapeutic tools to strengthen the relationship with children and adolescents. The aim of this study is to explore the therapists' experiences with the use of activities, especially food and cooking as tools in their encounters with residents, and what it takes to form a basis for a good co-operation according to staff in institutions. Furthermore, I tried to map the structure of the food offer at the child welfare institutions, diet and how it can affect the health of residents.

The study is based on 6 qualitative individual research interviews of environmental therapists in a child care institution. The study is looking for the therapists' reality and experience of relationship building in the institution, more specifically the power relational, cultural in a recognition perspective. I have linked the food and the previously mentioned processes to environmental therapy, Bourdieu's capital theory as well as trauma-based care and how food can help create security and good relationships with the young people to further help them with self-regulation.

The informants are recruited from a care institution in Viken municipality. The main findings of the study show that environmental therapists find that they use different tools to build a good relationship with users and that food can be one of them despite some challenges. According to the informants, such challenges can be related to cultural, personal and organisational limits.

The institution's food offer was varied, but the young people's relationship with food was not always exemplary. Some had a high sugar intake, some had bad experiences with food before moving into the institution, while others had good memories of food and cooking.

Cooking was influenced by both staff and young people's interests, but the informants agreed that food and meals were important for well-being, relationship building and community in child welfare institutions.

It is concluded that food, diet and meals are important environmental therapeutic tools that environmental therapists use to provide support and care to young people.

The shared meals in child welfare institutions are significant in that they create a sense of everyday togetherness. It has an impact in improving relationships between staff and residents. This can also have a positive effect on children's well-being. In addition, it has an effect in that the children feel equal and accepted for who they are.

Keywords: Activity, power, environmental therapy, trauma-based care, food.

1. Innledning:.....	10
1.1 Bakgrunn for valg av tematikk.....	10
1.2 Avgrensning og problemstilling.....	11
1.3 Generell presentasjon av målgruppe som bor på institusjon: Hvem er de?	11
1.4 Bofelleskap: Et hjem, eller institusjon og arbeidssted?	12
1.5 Strukturen på bofelleskapet/institusjon.....	15
1.6 Makt og institusjon	16
2. Teori	19
2.1 Miljøterapi	19
2.1.1 Hva er miljøterapi?.....	19
2.1.2 Miljøterapi i arbeid med barn på barneverninstitusjon.....	20
2.1.3 Traumebevisst omsorg.....	23
2.2 Pierre Bourdieu - Tre kapitalformer	27
2.2.1 Økonomisk kapital.....	27
2.2.2 Kulturell kapital	28
2.2.3 Sosial kapital.....	29
2.3 Mataspekter.....	29
2.3.1 Felleskap i mat.....	29
2.3.2. Mat og måltider i barneverninstitusjon	32
2.3.3 Mat og kosthold på institusjon.....	33
2.3.5 Mat og følelser	35
3. Metode.....	37
3.1 Kvalitativ metode.....	37
3.2 Min posisjon.....	38
3.3 Metodevalg - Dybdeintervju/semi-strukturert intervju	39
3.4 Rekruttering og utvalg	39
3.5 Gjennomføring av intervju.....	40
3.6 Konfidensialitet.....	41
3.7 Validitet/reliabilitet	42
3.8 Etikk i møte med prosjektet.....	43

3.9 Analyseprosessen – tematisk analyse.....	45
3.10 Hvem er informantene?	47
4.Resultater	48
4.1 Matansvarlig på institusjonen	48
4.2 Måltidsstruktur	48
4.2.1 Frokost.....	49
4.2.2 Lunsj	50
4.2.3 Middag	51
4.2.4 Kveldsmat.....	52
4.2.5 Helg	52
4.3 Miljøterapeutenes holdninger til matens rolle for barnas trivsel og helse	53
4.4 Miljøterapeuters erfaring med traumebasert omsorg	55
4.5 Ungdomskosthold.....	58
4.6 Mat som læringsarena.....	59
4.7 Mat og psykisk utfordringer.....	61
5. Empiri, analyse og drøfting.....	63
5.1 Relasjonsarbeid.....	63
5.1.1. Relasjonell trygghet.....	64
5.1.2. Lytte til barna	66
5.1.3. Ydmykhet	69
5.2 Makt.....	70
5.3 Mat som miljøterapeutisk verktøy	72
5.4 Kulturkompetanse, kulturforståelse og kultursensitivitet	74
5.6 Kapitalteori og mat på institusjonen	76
6. Avslutning og oppsummering.....	77
6.1 Presentasjon av funn	77
6.2 Styrker og begrensninger.....	79
6.3 Forslag til videre forskning.....	80
Konklusjon	81
Litteraturliste.....	82
Vedlegg	86
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	86
Vedlegg 2: Samtykkeerklæring	87
Vedlegg 3: Godkjenningsbrev fra NSD.....	88

1. Innledning:

1.1 Bakgrunn for valg av tematikk

Temaet jeg ønsket å sette søkelys på i denne oppgaven er hvordan miljøterapeuter tilrettelegger for å skape gode relasjoner til barn og unge på bofellesskaper/omsorgsinstitusjonen de jobber i, gjennom aktiviteter generelt og spesielt matlaging. Jeg ønsker å utforske hvordan miljøterapeuter tilrettelegger for matlaging som miljøterapeutisk aktivitet. I prosessen ønsker jeg å drøfte funnene opp mot kultursensitivitet, traumbasert omsorg, kapitalteorien til Bourdieu i tillegg til bofellesskap/institusjon som hjem og arbeidssted. Først kommer jeg til å presentere miljøterapi.

Alt blir knyttet til intervjuene med miljøterapeuter som har deltatt i prosjektet.

Som miljøterapeut i flere bofellesskaper/omsorgsinstitusjoner har jeg brukt mat som plattform for å bli bedre kjent med barn og ungdom. Videre har jeg brukte det som et miljøterapeutisk verktøy for å skape gode relasjoner og trygghet på institusjonen, samt for å hjelpe beboerne med selvregulering. På alle institusjonene jeg har jobbet la jeg merke til om ulike miljøterapeuter prioriterte matlaging sammen med ungdommene eller ikke, hvor mye tid de brukte på prosessen og hvor viktig det var for å gi institusjonen en hjemmefølelse. Jeg ble veldig interessert i de forskjellige relasjoner miljøterapeuter hadde til ungdommen. Hvilken type relasjon hadde miljøterapeuter som var flinke til å lage mat til ungdom kontra de som ikke var flinke til matlaging?

Ved å intervju andre miljøterapeuter, ønsker jeg å finne ut av deres opplevelser med bruk av mat med barn og ungdom og hva de tenker om mat fra et miljøterapeutisk perspektiv.

1.2 Avgrensning og problemstilling

I oppgaven velger jeg å se på barn som bor på bofelleskap/institusjon som en kategori barn og unge med samme grunnleggende behov som andre barn og ungdom i Norge som kommer i kontakt med barnevernspedagoger eller miljøterapeuter. Når jeg snakker om disse barna i oppgaven kommer jeg til å veksle mellom følgende begreper: barn, ungdom, beboere og klient, men jeg referer til samme gruppe. Jeg begrenser dette til alderen mellom 14 og 18 år siden det er denne alderen det ble referert til av miljøterapeutene jeg intervjuet.

For å svare på problemstillingen: «**Hvilke erfaringer har miljøterapeuter med miljøterapi og mat på barneverninstitusjoner?**», har jeg valgt intervju som metode. Jeg vil belyse problemstillingen ut ifra ulike teorier som jeg presenterer underveis og knytte den opp til miljøterapeutenes erfaringer i arbeid med barn og ungdom.

1.3 Generell presentasjon av målgruppe som bor på institusjon: Hvem er de?

De unge menneskene som kommer til barneverninstitusjoner kan som regel ikke bo hjemme fordi samspillet i familien har gjort det vanskelig å forholde seg til andre mennesker på en sosialt akseptabel måte, og fordi deres foresatte ikke klarer å hjelpe dem. Oppveksten de har hatt gjør at det er vanskelig på skolen, på fritiden og/eller hjemme (Amble & Dahl-Johansen, 2016, s. 19).

Det kan være mange ulike årsaker til at barn og ungdom trenger et barnevernstiltak. Det kan være forhold i hjemmet, omsorgssvikt, mishandling/overgrep, atferdsproblemer hos barnet selv, og rusmiddelbruk (Bergjorde, Dyrhaug, & Haugen, 2011).

Institusjonen der intervjuobjektene jobber i er godkjent for plassering jmf.

«omsorgsparagrafen» i barnevernloven; § 3-2 (med forventning om langtidsopphold) og § 5-1. Felles for beboerne er at de er gutter og jenter som av ulike årsaker ikke kan bo i biologisk hjem, og som vurderes til å kunne bo i gruppe med 1 til 4 andre barn innenfor nevnte aldergruppe. Bakgrunn for omsorgsbehovene er omsorgssvikt ut fra barnets

individuelle behov, symptomatisert i barnets atferd. Barna og ungdommene kan ha opplevd ulike former for omsorgssvikt og traumer som blant annet:

- Mangel på trygge, forutsigbare voksenmodeller og nettverk
- Psykisk syke foreldre / funksjonsnedsatte foreldre
- Foreldre med rusproblemer
- Spesielle behov hos barnet som ikke er ivaretatt
- Utsatt for eller vitne til seksuelt overgrep
- Utsatt for eller vitne til vold og mishandling
- Dramatisk flukt

Basert på det ovennevnte kan man si at barn som bor på institusjon har opplevde komplekse traumer.

1.4 Bofelleskap: Et hjem, eller institusjon og arbeidssted?

Lidén m.fl. (2020, s. 84) redegjør for hvordan begrepet «bofelleskap» dekker ulike boordninger:

Mens noen har mange beboere, opptil fjorten, består de fleste bofelleskap av tre til seks beboere. Noen bofelleskap er døgnbemannet og holder alle måltider, mens andre bare er bemannet om ettermiddag/kveld/natt og baserer seg på ungdommens selvkost. Ungdommene har da ansvar for selv å lage mat og styre egen økonomi. Noen steder serverer også disse bofelleskapene felles frokost, og ofte har de ett eller flere felles måltider i løpet av uka. Samme kommune kan ha bofelleskap med ulike opplegg, for å imøtekomme ungdommenes ulike omsorgsbehov (Lidén, Aasen, Seeberg, & Staver, 2020, s. 84)

Miljøterapeutene som ble intervjuet til dette prosjektet har ikke noe erfaring fra institusjoner med plass til mer enn fem barn av gangen og jobber nå på et sted med plass til fire barn. Dette blir utgangspunktet for oppgaven og ikke boordninger med flere beboere siden de sistenevnte kan by på andre type utfordringer.

Lidén m.fl. viser til studier som tar opp spenninger som kan oppstå i bofellesskap når det skal være både et hjem og en offentlig omsorgsbasis (Lidén, Aasen, Seeberg, & Staver, 2020, s. 84). Institusjonen hvor miljøterapeuten jobber har et «hjemme»-preg til tross for å være et arbeidssted. Ifølge miljøterapeutene refererte ungdommene til huset som «hjemme», selv om ingen var i slekt med noen av de voksne/ansatte.

I sin bok «Institusjon som hjem og arbeidsplass – et arbeidstaker- og brukerperspektiv» beskriver Olav Garsjø (2012) et hjem som et sted som mange vil forbinde med familie. Han fremhever at vår kultur og vårt samfunn knytter begrepet «hjem» sterkt til familien (Garsjø, 2012, s. 22).

Denne definisjonen reiser spørsmål til hvordan barna kan kalle institusjonen et hjem når beboere ikke er i slekt med de voksne tilstede. Miljøterapeutene er ansatte som får betalt for å passe på beboerne.

Et mulig svar kan være tilknytningen barna får til stedet i tillegg til hvor lenge de bor der og hva slags aktiviteter de deltar i løpet av oppholdet. Garsjø (2012) skriver at et hjem er et fast oppholdssted i motsetning til noe midlertidig. Det er der vi bor, sover, spiser, bader, leser aviser og sysler med andre daglige aktiviteter.

Til tross for hva barna kaller institusjonen de bor i kan man ikke la være å legge merke til aspekter som skiller institusjonen fra et vanlig hjem.

Nesten alle aktiviteter på institusjon er alltid planlagt og har et miljøterapeutisk mål. Miljøterapeuter bruker ofte aktiviteter som matlaging eller andre spisesituasjoner som mulighet for å styrke ungdommenes sosiale kunnskap i tillegg til andre miljøterapeutiske formål. Garsjø hevder at måltider dermed blir en strukturert situasjon som de ansatte benytter terapeutisk eller i en oppdragsmessig hensikt. Det er en situasjon der de unge lærer hvilke krav og forventninger som stilles til dem (Garsjø, Institusjon som hjem og arbeidsplass - et arbeidstaker - og brukerperspektiv, 2012, s. 24).

Det kan tolkes som om miljøterapeuter kan bruke slike situasjoner for å nå mål som barna ikke er klar over. En samling rundt et felles måltid kan for eksempel brukes for å snakke om forskjellige temaer eller for å styrke barnas sosiale ferdigheter.

Barn som bor med egne foreldre, får en naturlig, mer eller mindre, allmenn kunnskap om generelle trekk ved den norske kulturen og væremåten. Dessverre mangler mange av de som bor på institusjon denne kunnskapen fra før. Miljøterapeutene forteller at de ofte bruker måltider og andre planlagte aktiviteter målrettet som arena for å supplere en mangel hos barna.

Til tross for de planlagte aktivitetene på institusjoner vil jeg argumentere for at institusjonen også kan være et hjem for barna som bor der.

I en tid der familier tar mange forskjellige former, kan ikke et «hjem» være begrenset til krav om blodsband. Det bør være opp til hver enkelt å definere sitt hjem. Hva som er «et hjem» kan sees som en individuell opplevelse andre ikke kan definere bort. Garsjø minner om at det sies at «et hjem ikke er et sted, det er en følelse» (Garsjø, 2012, s. 22).

Garsjø trekker fram et annet aspekt ved hjemmet, nemlig at det er en privat sfære hvor man spiser og sover når man vil. Intervjuobjektene/miljøterapeutene forteller at ungdommene har denne friheten på institusjon hvor de jobber. Beboere er alltid frie til å både spise og sove når de vil. Miljøterapeuter tilrettelegger for felles måltider der alle beboere kan spise sammen, men ingen blir tvunget til å spise til en bestemt tid hvis ikke det er ønskelig. Det samme gjelder soving, miljøterapeutene utfordrer barna til å ikke legge seg så seint, spesielt i ukedagene, men ingen blir tvunget til å legge seg.

En institusjonen trenger ikke å være bare én ting av gangen, den kan være mange ting uten at det ene overskygger det andre.

Institusjonen hvor intervjuobjektene jobber er et godt eksempel på det, det er en institusjon, et arbeidssted og et hjem der barna lever sitt liv i et trygt og omsorgsfullt miljø.

Likevel finnes det noen klare skiller mellom et «vanlig» hjem og institusjon som hjem. Det vil jeg adressere i neste kapittel.

1.5 Strukturen på bofelleskapet/institusjon

I tillegg til å være et hjem, er bofellesskap samtidig «et offentlig omsorgstiltak med et personale i turnus, rutiner for informasjonsutveksling, felles regler og profesjonsforankret metodikk som legges til grunn for innhold og relasjoner (Lidén, Aasen, Seeberg, & Staver, 2020, s. 84). I praksis viser dette seg blant annet når miljøterapeutene planlegger, gjennomfører og evaluerer aktivitetene, enten sammen med barna/ungdommene eller uten dem.

I «The handbook of residential child care» skriver Ward, H., Brown, R., & Westlake, D. (2014) om strukturen på barnevernsinstitusjoner og presenterer blant annet følgende oversikt:

- Boligfasiliteter

En viktig del av barneverninstitusjoners struktur er bofasiliteter. Institusjonene har boenheter eller soverom der barna bor. Disse enhetene kan variere i størrelse og design avhengig av institusjonens kapasitet og ressurser. Formålet med bofasilitetene er å skape et trygt og komfortabelt hjemmemiljø for barna.

- Fellesområder

Barneverninstitusjoner har vanligvis fellesområder som spisesaler, oppholdsrom, lekerom og utendørs lekeområder. Disse områdene gir barna muligheter for sosial interaksjon, fritidsaktiviteter og rekreasjon. Fellesområdene er viktige for å fremme fellesskap, utvikle sosiale ferdigheter og gi barna en følelse av tilhørighet.

- Personalet

Personalet på barneverninstitusjoner spiller en avgjørende rolle i å gi omsorg og støtte til barna. De kan inkludere barnevernsarbeidere, sosialarbeidere, psykologer, pedagoger og annet støttepersonell. Personalet er ansvarlig for å møte barnas fysiske, emosjonelle og psykologiske behov, og de jobber tett med barna for å sikre deres trivsel og utvikling.

- Utviklingsprogrammer

Barneverninstitusjoner tilbyr vanligvis utviklingsprogrammer og tjenester som er skreddersydd for barnas behov. Dette kan inkludere utdanning, psykologisk støtte,

terapi, fritidsaktiviteter og ferdighetstrening. Programmenes struktur og innhold varierer avhengig av institusjonens ressurser og faglige kompetanse. Målet er å hjelpe barna med å utvikle seg på forskjellige områder og gi dem de nødvendige verktøyene for å takle livets utfordringer.

- Individuell planlegging

En sentral del av strukturen på barneverninstitusjoner er individuell planlegging. Dette innebærer å utvikle skreddersydde omsorgsplaner og behandlingsprogrammer for hvert barn som er plassert på institusjonen. Individuell planlegging tar hensyn til barnas spesifikke behov, mål og bakgrunn. Det inkluderer en grundig vurdering av barnets fysiske og mentale helse, utdanningsbehov, sosiale tilpasning og eventuelle spesielle omsorgsbehov. Planleggingsprosessen involverer vanligvis samarbeid mellom personalet, barnet og barnets foreldre eller andre involverte parter. Målet er å utvikle en helhetlig og målrettet tilnærming som støtter barnets helbredelse, utvikling og potensial.

Barneverninstitusjoner spiller en viktig rolle i å gi omsorg og behandling til barn og ungdommer som er plassert utenfor deres biologiske familier på grunn av omsorgssvikt, mishandling eller andre risikofaktorer. Strukturen på slike institusjoner er viktig for å sikre trygghet, omsorg og rehabilitering for barna som er plassert der, selv om denne strukturen ofte er veldig annerledes fra strukturen i et vanlig hjem og kan føles urettferdig fra barnas perspektiv.

1.6 Makt og institusjon

Max Weber forklarer makt som sjansen til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne sjansen er basert på (Skau, 2016, s. 34). Makt finnes i alle relasjoner og manifesterer seg på ulike måter, den kan være synlig like mye som den kan være skjult. barneverninstitusjoner er ikke unntatt fra maktspektet.

I sin bok om institusjonssosiologi beskriver Garsjø to former for makt innenfor institusjoner: formell og uformell makt. Den første formen beskriver han som makten som samfunnet utøver i form av lover og forskrifter, samtidig som formell makt også er makt som har grunnlag i faglig kunnskap (2019, s. 196).

Den andre formen er beskrevet som makten som utøves i «korridorene», det vil si makten mellom kolleger og som bestemmer hvem som blir den uformelle lederen til å påvirke beslutninger og til å skape en kultur innenfor institusjonen. Denne formen for makt kan også vise seg i rapportskrivning og hva ansatte bestemmer seg for å skrive om beboere.

Å skrive rapporter er nødvendig og har flere hensikter. Hensikten med å skrive pasientjournal og tilsvarende dokumenter knyttet til en klient er å sikre kommunikasjon og koordinering mellom ulike profesjonsutøvere som har med pasienten eller klienten å gjøre, ifølge Skau (2016, s. 77). Rapportskrivning gir mulighet for oppfølging og innsyn i barnas utvikling hvis barna flytter fra den ene boligen til den andre eller fra den ene kommunen til den andre for eksempel.

Til tross for de gode hensiktene kan rapportskrivning oppleves veldig ubehagelig for barna, de kan føle seg kontrollert og overvåket når miljøterapeutene kontinuerlig dokumenterer deres døgnrytme og tolker dere emosjonell tilstand.

Skau utdyper dette aspektet:

Hjelperen har makt til å tolke og beskrive relasjonen mellom seg og klienten på sin måte. Særlig innenfor områder som psykisk helse, rusomsorg og sosialt arbeid kan da relasjonsproblemer gjøres om til diagnostiske kategorier eller til et spørsmål om individuell patologi hos klienten: «er lite samarbeidsvillig», «viser paranoide trekk», osv. I den grad dette skjer, har den ene av de to aktørene muligheten til å fraskrive seg sin del av ansvaret for eventuelle kommunikasjons- og samarbeidsproblemer.» (2016, s. 78).

Dette peker mot makten miljøterapeutene har til både å beskrive og tolke situasjonen på et faglig språk som er vanskelig for barna å bestride. Poenget er at metoder og

maktteknologier¹ kan brukes både bevisst og ubevisst for å styre barna som bor på institusjonen.

Miljøterapeuter bør være klar over den kulturen de skaper på bofelleskapet. Man bør også være klar over sitt bidrag og hva slags form for støtte han eller hun tilbyr barna for å lykkes i samfunnet. Miljøterapeuter må også reflektere over deres innflytelse over barna. Er de opptatt av støtte og å veilede, eller prøver de å dirigere barna mot den ene eller andre retningen?

Michel Foucault ser makt som produktiv. «Magten er skabende, idet den virker ved å gjøre individer til – og få individer til selv at gjøre sig til – bestemte subjekter» (Villadsen & Mik-Meyer, 2007, s. 17). Da må miljøterapeuter være forsiktige med det de produserer. Målet må etter mitt syn må være å legge til rette for barnas integrering uten at det legges lokk over deres egen vilje og initiativ, samtidig som prinsippet om barnets beste blir ivaretatt, jamfør barnekonvensjonen artikkel 3:

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn– og for alle tilbud som barn får. Alle må etterleve dette: offentlige og private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter og lovgivende organer. Dette betyr for eksempel at institusjoner og tjenester som har ansvar for omsorg eller vern av barn, må oppfylle myndighetenes krav med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner så vel som overoppsyn.

I neste avsnitt vil jeg diskutere aspekter ved miljøterapi.

¹ «praktiske instrumentene og institusjonelle prosedyrene som brukes til å styre mennesker med» (Skau, 2013, s. 34).

2. Teori

2.1 Miljøterapi

2.1.1 Hva er miljøterapi?

Dramsdaahl & Jordahl (2015, s. 15) beskriver miljøterapi som behandlingsmessige tiltak innenfor rammene av en organisatorisk enhet.

Miljøterapi har ifølge Lillevik og Øien (2016, s. 20) sitt utspring i institusjonsbehandling, og er i dag ofte knyttet til arbeid i boliger for utviklingshemmede, barnevernsinstitusjoner og institusjoner for rusomsorg og psykisk helse. Felles for disse er at terapeuten forholder seg til brukeren i døgkontinuerlig omsorg, i motsetning til for eksempel poliklinisk virksomhet eller arbeid på familievernkontor hvor man forholder seg til klienten i kortere, mer tidsavgrensede møter. Denne definisjonen peker på hvor miljøterapi er brukt, men gir ikke noe svar på hva miljøterapi egentlig er. Den peker på at miljøterapi er bedre forstått som en fagidiologisk tenkning og ikke en konkret metode. Det vil si at miljøterapeutisk tilnærming varierer fra sted til sted. Likevel finnes det noen grunnleggende kriterier som må oppfylles for at arbeidet man gjør med klienten skal forstås som miljøterapi. Miljøterapien må:

- begrunnes faglig
- være planlagt
- nyttiggjøre seg samhandling i samspill med omgivelsene
- tilrettelegge for fysisk, psykisk, sosial og åndelig vekst
- bygge på et humanistisk ideal som preges av omsorg, anerkjennelse og respekt for menneskets egenverd og integritet (Lillevik & Øien, 2016, s. 20)

Miljøterapi som begrep er todelt. Det består av en miljødel og en terapidel. Miljødelen av begrepet handler om å organisere eller legge til rette, mens terapidelen handler om forandring og utvikling. Miljøterapi kan forstås som et arbeid som handler om å legge til rette eller organisere slik at forandring og utvikling blir mulig. (Larsen, 2015, s. 23).

Miljøterapi på institusjonen dreier seg om å sørge for at barn får en trygg omsorgsbasis, som miljøterapeutene kan bruke for å støtte barna i deres fremgang.

For å lykkes med det må institusjonen tilby tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner som innholdsmessige er troverdige for at barnet eller den unge skal kunne utvikle større selvstendighet og forbedret sosial kompetanse i form av økt evne til gjensidighet og empati. (Larsen, 2015, s. 26).

2.1.2 Miljøterapi i arbeid med barn på barneverninstitusjon

Miljøterapien skal i seg selv bidra til vekst, og den skal bidra til at brukeren selv kan vedlikeholde vekst. Det innebærer at den skal styrke selvstendighet og autonomi, og fremme brukerens evne til egenomsorg (Lillevik, Greger og Øien, 2019).

I arbeid med barn og ungdom på institusjon er det viktig at miljøterapeutene legger til rette for at barn får de nødvendige verktøyene de trenger slik at de kan klare å være en godt integrert del av samfunnet både før og etter at de blir selvstendige voksne. Miljøterapi må da bli brukt for å bidra til både barnas fysiske, psykiske og sosiale vekst. Barna må ses på som en kompleks helhet, hvor alle deres sider påvirker hverandre. utfordringer knyttet til én del vil nødvendigvis påvirke den andre.

Felles for barn som bor på institusjon er de har opplevd et eller annet form for omsorgssvikt eller at de har vist skadelig atferd som familien ikke har klart å håndtere og som krever profesjonell hjelp. I teorien var institusjonsopphold tenkt som en midlertidig løsning til man finner et bedre sted for barna å bo, men realiteten er noe annet.

I virkeligheten er det slik at de unge menneskene som har det vanskeligst, plasseres på barneverninstitusjonene fordi det ikke tilbys plass noe annet sted (Amble & Dahl-Johansen, 2016, s. 19). Disse barna trenger en tett oppfølging av miljøterapeuter som legger til rette for deres fysiske og emosjonelle trygghet. Samtidig som de forstås i lys av deres tidligere erfaringer og opplevelser.

Barn og unge som trenger miljøterapeutisk institusjonstilbud, har vært utsatt for tidlige, mange og vedvarende dårlige andrebilder. De har vært utsatt for mange ofte vedvarende traumatiske situasjoner (Larsen, 2015, s. 32).

I møte med miljøterapeuter trenger disse barn å møte gode, trygge voksenmodeller som kan bidra med nye positive erfaringer. I tilfeller hvor barna, på grunn av manglende støttende omsorg, har fått et dårlig selvbilde trenger miljøterapeuter å tilby dem den støtte og anerkjennelse de trenger for å kunne se seg selv i et bedre lys. På bakgrunn av sine negative og smertelige relasjonserfaringer (og de har ofte få andre), skaper de i møte med andre mennesker avvisning som bekreftelse på at de er gale, plagsomme og uønskede (Larsen, 2015, s. 32).

Miljøterapi vil først og fremst hjelpe barna til å føle seg trygge der de bor, samtidig som de lærer å stole på de voksne på stedet. Prosessen kan ta tid avhengig av traumekompleksiteten hos barna, men det er en nødvendig prosess.

Det er først når barna begynner «å lande», og føler tilhørighet til miljøet, at miljøterapeuter kan kartlegge barnas behov ut fra deres tidligere opplevelser, og så sette i gang tiltak som passer til dem.

«Det finnes grunnlag for å anta at behov for trygghet og tilhørighet har biologiske fundamenter (Kenrick, Griskevicius, Neuberg & Schaller, 2010).» (Johansen & Danielsen, 2017, s. 8)

Barns utvikling foregår i en relasjonell og kulturell kontekst der barnets personlighet formes med utgangspunkt i erfaringer med seg selv i samspill med andre (Hart & Schwartz, 2009).

Bofelleskapet kan være en god arena for målrettede aktiviteter med barna, der målet er å bedre integrere barna på ulike nivåer av samfunnet. Først der de bor, deretter i samfunnet.

Å lage mat sammen med barn er et godt eksempel på en fin aktivitet som åpner for flere gode gjensidige opplevelser mellom miljøterapeuten og barna. Ved å stå sammen med barna på kjøkkenet i et par timer legger til rette for en uformell plattform, der både miljøterapeuten og barna kan bli bedre kjent med hverandre. Videre vil barna få mulighet til

å føle tilhørighet til bofelleskapet/hjemmet, de vil kunne oppleve trygghet, mestring og glede.

En slik aktivitet, eller andre aktiviteter som å trene sammen med barna, kjøre dem til det ene stedet eller det andre, jobbe med lekser, i tillegg til å være tilgjengelig når de føler behov for å snakke, er aktiviteter som vanligvis gjøres sammen med familien. Der er som regel foreldrene eller andre omsorgspersoner som ikke er profesjonelle, som har ansvar for barnas utvikling. Barn og ungdom som bor på institusjon har ingen daglig kontakt med foreldrene. Da blir det miljøterapeutenes ansvar å ta denne oppgaven.

Larsen bekrefter dette: «Når familien og barnets eller den unges nettverk ikke kan løse familiens primæroppgave godt nok, må den miljøterapeutiske organisasjonen overta viktige deler av denne oppgaven, slik at barnet og den unge gis muligheter til å arbeide med sin utvikling og forandring» (2015, s. 27).

Det er også viktig å legge vekt på å gjøre barna selvstendige, kanskje spesielt de som ikke har noe kontakt med familien eller de fra kollektivistiske samfunn der målet med oppdragelse ikke nødvendigvis er større individuell selvstendighet.

Norge kan ses som et samfunn som setter individets frihet og verdi høyt, og dette stiller andre krav til familiens rolle i barnets liv.

Larsen (2015) beskriver familiens oppgave slik:

Familiens hovedoppgave innenfor den vestlige kultursfære (Europa og Nord-Amerika) kan muligvis defineres på følgende måte: Familiens primære oppgave er å sikre barnet mulighet for å utvikle selvstendighet og sosial kompetanse. Dette kan tolkes som om samfunnet har en forventning til at barna som vokser opp i «normale hjem» blir forberedt på selvstendighet, det forventes at disse barna skal utvikle evnen til å kunne takle livets utfordringer på egenhånd uten at de føler seg hjelpeløse i situasjonen.

En viktig del av miljøterapi må da være å legge til rette for at barna som har institusjon som hjem er like klare for selvstendighet som alle andre norske barn.

Når familien og barnets eller den unges nettverk ikke kan løse familiens primære oppgaver godt nok, må den miljøterapeutiske organisasjonen overta viktige deler av denne oppgaven, slik at barnet og den unge gis muligheter til å arbeide med sin utvikling og forandring (Larsen, 2015, s. 27).

For å nå det som mål, må miljøterapeutene utvikle en forståelse av barnas behov og kompetansenivå slik at de kan støtte dem mot selvstendighet, uten verken å ta oppgaver fra dem eller å etterlate dem til det alene. Miljøterapi vil da handle om å ha realistiske forventninger til hva barna kan håndtere og hvor mye det kan kreves av dem.

Flinke miljøterapeuter og miljøterapi alene er ikke nok. Hvor mye barna klarer å integrere seg i samfunnet blir også avhengig av deres evne til å mestre livets utfordringer nesten uavhengig av hvilken metode miljøterapeutene velger å bruke.

Intervjuobjektene i dette prosjektet forteller at de har gode erfaringer med traumebevisst omsorg og at institusjonen der de jobber har valgt dette som hovedmetode for å forstå beboeres behov. Det blir tema i neste avsnitt.

2.1.3 Traumebevisst omsorg

Traumebevisst omsorg er en tilnærming til omsorg og behandling som tar spesielt hensyn til barn og individer som har opplevd traumer. Denne tilnærmingen bygger på forskning om traumers virkninger på barns utvikling og tar sikte på å skape et trygt og støttende miljø for helbredelse og vekst. Traumebevisst omsorg bygger på tre pilarer som er avgjørende for å støtte traumatiserte barn.

På sin hjemmeside skriver RVTS- MIDT at: traumebevisst omsorg (TBO) hviler på kunnskap om hjernen, tilknytning, potensielle følger av traumer og kunnskap om barns utvikling. Videre skriver de at utøvelse av traumebevisst omsorg handler om å kunne se barn og unges ulike uttrykk og adferd i lys av denne kunnskapen, og å kunne reflektere og vurdere om uttrykket og adferden bør forstås i lys av livshistorien til barnet, eller om det er andre faktorer man står ovenfor. Det handler også om å legge til rette slik at barn og unge som bærer med seg erfaringer med store stressbelastninger kan få nye erfaringer som øker deres

følelse av trygghet. Å erfare trygghet i ulike aktiviteter, i lek, læring og ikke minst i møte med andre unge og voksne er helt avgjørende for å bygge en god og robust psykisk helse (RVTS-MIDT, ukjent forfatter, ukjent årstall).

TBO er altså to ting: En forståelsesramme, og de metodene og intervensjonene som følger av denne forståelsesrammen. På en måte kan vi si at TBO er «huset» vi bygger opp rundt barnet og omsorgspersonene, det er grunnpilarene som alt omsorgsarbeid og behandling hviler på. Metodene, verktøyet og intervensjonene vi anvender inne i «huset» er «interiøret». Rekkefølgen er viktig; huset først, deretter interiøret. Huset må være preget av tre hovedprinsipper *trygghet, relasjon og affektregulering* (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 3) Howard Bath (2009) kaller dette «de tre pilarene for traumebevisst omsorg».

Den første pilaren i traumebevisst omsorg handler om å skape et trygt og stabilt miljø for barna. Dette innebærer å skape fysiske og følelsesmessige sikkerhetsnettverk som gir en følelse av trygghet og forutsigbarhet. Omsorgspersoner arbeider med å etablere strukturer og rutiner som fremmer trygghet og regulering av følelser. Det vil si å lære barna mestringsstrategier for å håndtere stress og regulere følelser på en rolig måte.

Trygghet, forstås som «opplevd trygghet», som ikke nødvendigvis er det samme som fysisk trygghet. Opplevelse av trygghet blir det viktigste fokusområdet for omsorgspersonene. Dette er begrunnet i moderne hjerneforskning, som viser at traumatiserte barn ofte har et hypersensitivt nervesystem, hvor «alarmen» går konstant, og på tidspunkt og i situasjoner som kan virke uforståelig for dem som står rundt (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 3)

Kunnskapen om det sistnevnte er særlig viktig i arbeid med barn og ungdom på institusjon med tanke på deres fortid, tidligere traumer og erfaringer.

Å fokusere på å gi barna nok omsorg, tid og støtte er vesentlig for at de kan begynne å oppleve den emosjonelle tryggheten som er nødvendig for deres vekst og utvikling. Når vi vet at de fleste barn og ungdom som bor på omsorgsinstitusjoner har opplevd komplekse traumaer, blir det miljøterapeutenes rolle å tilpasse oppgavene etter hva barna kan klare slik

at de kan oppleve mestring og glede. Barna må gis muligheten til å samle på gode erfaringer og opplevelser som de kan støtte seg på når utfordringene blir større. På denne måten skapes en slags balanse mellom de gode og de dårlige opplevelsene, som med tiden kanskje vil gå til det godes favør.

Forskning viser at «når alarmen går», sprøytes det stresshormoner inn i blodbanen, og barnet mister kontakt med den delen av hjernen som er fornuftig og reflekterende, barnet går ut av sitt toleransevindue, og atferden barnet viser kan oppfattes som uforståelig eller urimelig (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 4).

Den andre pilaren er relasjonell trygghet. RVTS-MIDT skriver at barn som har opplevd manglende eller problematisk tilknytning med andre, bærer disse erfaringene med seg inn i nye relasjoner. Disse barna kan ha opplevd voksne som har vært ustabile, skremmende, voldelige, høylytte, eller neglisjerende og fraværende. Noen av dem har kanskje opplevd gjentatte brudd og uforutsigbare endringer i sine relasjoner.

Når vi som ansvarlige voksne møter et slikt barn som strever med relasjonell trygghet, er det viktig at vi søker løsninger som bidrar til å skape en trygg relasjon.

For barn som har hatt vanskelige tidligere relasjoner, er det avgjørende å anerkjenne deres tidligere erfaringer og forstå at disse erfaringene kan påvirke deres evne til å utvikle tillitsfulle og trygge forbindelser.

Opplevelsen av trygghet henger nøye sammen med den neste pilaren, *relasjon*, hvor også tilknytning² er et sentralt begrep. Traumeutsatte barn har ofte lært å forbinde voksne med vonde følelser. Dette fører ofte til at de møter voksne med mistenksomhet, unnvikelse eller uvennlighet (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 4).

Tredje pilar er affektregulering. Barn har i utgangspunktet ikke mulighet til å regulere sine følelser, affektregulering er altså en lært, ikke medfødt evne. Affektregulering skjer dermed i

² Tilknytning er ifølge Bowlby (1969, 1988) et atferdssystem med en innebygd motivasjon om å søke trøst når fare truer og et innstilt mål om å oppnå fysisk nærhet i slik situasjoner (Gulbrandsen, 2014, s. 100).

samspill med omsorgspersoner. Man må opptre trøstende og beroligende, både med stemmeleie, kroppsholdning og berøring (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 4). Det er viktig å sette ord på følelsene til barn, samt trøste, og fysisk stoppe barnet i sine aggressive handlinger og å bekrefte og vise forståelse for hvorfor de emosjonelle reaksjonene kommer. Slik lærer barnet at reaksjonene er naturlige og ikke farlige i seg selv, og at emosjonene har et navn og kan kjennes igjen. Barn som opplever traumer i tidlig alder har mindre mulighet til å regulere egne følelser (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 5). Dette blir dermed en primær oppgave for miljøterapeutene; og samregulere barnets følelser. For å hjelpe barnet med å regulere affekter, tar man i bruk den praktiske modellen kalt «samregulering». Modellen innebærer at man bruker regulerende stemme, anerkjenner barnets fortvilelse, samt inviterer til refleksjon over en eventuell problemløsning (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 7). Målet er å hjelpe barnet med å mestre overveldende følelsesaktivering, der et viktig moment i følelsesreguleringen blir at barnet får satt ord på følelsene sine, og at de blir akseptert (Andersen, 2014, s. 62).

Små barn har i utgangspunktet ikke mulighet til å regulere sine følelser; affektregulering er en lært, ikke medfødt evne. Læringen skjer i vanlige familier ved at omsorgspersonene opptre trøstende og beroligende, med stemmeleie, kroppsholdning og berøring. Omsorgspersonene regulerer også barnas emosjoner ved å sette ord på dem (Jørgensen, T.W, & Steinkopf, H. 2013. s, 4).

Å lære å regulere egne følelser er ofte noe barn som bor på institusjon sliter med på grunn av tidligere opplevde traumer.

Alvord & Grados hevder at de mest vedvarende og vidtrekkende konsekvensene av komplekse traumer er at personen ikke blir i stand til å regulere følelser og impulser. Evne til å mestre følelser på en god måte, eller å regulere seg selv, er ifølge Alvord & Grados en av de mest fundamentale beskyttende faktorer for sunn utvikling (Alvord & Grados, 2005).

2.2 Pierre Bourdieu - Tre kapitalformer

Ifølge den franske sosiologen Pierre Bourdieu er samfunnsmedlemmenes sosiale posisjon et resultat av deres sammensatte kapital. Kan denne sosiologiske forståelsen av koblingen mellom individ og samfunnsstrukturer overføres til miljøterapi og være nyttig for å forstå barnas behov og hva slags aktiviteter miljøterapeutene skal ha med barna for å styrke deres svakheter?

Under vil jeg presentere Bourdieus teori om de tre kapitalformene og diskutere hvordan den kan trekkes inn som ressurs i miljøterapeutisk arbeid med barn på omsorgsinstitusjonen. I prosessen vil jeg fortsette å koble teorien til intervjuene og miljøterapeutenes erfaring med temaet. «Kapitalbegrepet skal innfange de verdier og ressurser, som agenter har adgang til (qua deres habitus og det felt, de interagerer på), samt det forhold, at et hvilket som helst felt nettopp er karakterisert ved sin spesifikke kapitalformer (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 75). Når barna flytter inn til institusjonen forteller en miljøterapeut at de prøver å kartlegge barnas «kapital», for å få bedre oversikt over hvilke behov som bør styrkes innen de tre kapitalformene økonomisk, sosial og kulturell kapital. Hvilken betydning kan disse ha for arbeid med barna på institusjon sett fra en miljøterapeutrisk perspektiv?

2.2.1 Økonomisk kapital

Ifølge Bourdieu kjennetegnes økonomisk kapital av at den er «umiddelbart og direkte konvertibel til penger og institusjonaliseres i form av eiendomsrettigheter» (Bourdieu, 2006, s. 8). Sagt på en enklere måte: Økonomisk kapital er rene penger eller eiendom som kan konverteres til penger ved salg som for eksempel bil, bolig og så videre.

Det er ikke ukjent for de fleste av oss at barn som regel er økonomisk avhengige av deres omsorgspersoner. Det er foreldrene som har ansvaret for at barna skal ha det de trenger av mat og klær, i tillegg til andre ting som barna kan ha behov for. Når barna er plassert på en barnevernsinstitusjon blir det statens rolle å dekke barnas behov, noe som kan by på en del utfordringer ifølge informantene som ble intervjuet i prosjektet.

2.2.2 Kulturell kapital

Bourdieu beskriver kulturell kapital som «konvertibel under bestemte betingelser til økonomisk kapital og kan institusjonaliseres i form av utdanningsmessige kvalifikasjoner» (Bourdieu, 2006, s. 8). Det kan tolkes som at kulturell kapital kan veksles til økonomisk kapital eller i det minste styrke personens sjanse til det.

Magne Flemmen (2012) peker i en artikkel i *Klassekampen* på at Bourdieu med begrepet kulturell kapital opprinnelig ville forklare hvorfor borgerskapets barn klarte seg så mye bedre på skolen enn barna til arbeidere og bønder:

Borgerbarna hadde med seg den legitime, dominerende kulturen hjemmefra, og snakket og tedde seg deretter. På skolen, som i resten av samfunnet, ble disse kulturelle kompetansene verdsatt og premiært med gode karakterer, på grunn av denne kulturens status. Borgerbarna framstod slik som dannede, intelligente og raffinerte. Tilsvarende ble barna som snakket og tedde seg som bønder og arbeidere oppfattet som vulgære, grove og lite egnet for skolen (Flemmen, 2012).

Hvilke aktiviteter barna deltar i og hvilke muligheter de har i forhold til dem kan ses som en avgjørende faktor for kulturell status og sosial tilhørighet. Vi lever i et samfunn der barna ikke har lik mulighet til å delta i samme aktiviteter på grunn av diverse faktorer der økonomi og kultur kan spille en stor rolle. Forelderen tilbyr barna sine aktiviteter de har råd til eller setter pris på basert på den kulturelle kapitalen de selv har. Mens noen foreldre melder barna sine på fotball, vil andre foreldre velge ballet. To forskjellige aktiviteter som historisk sett er forbundet med to forskjellige samfunnsklasser og som kan påvirke mye av barnas fremtid.

Aagre (2014, s. 11) siterer Bourdieu (1980) i følgende definisjon av kulturell kapital: «Den kulturelle kapitalen er en nedarvet kapital som har den egenskapen at den er en kroppsliggjort kapital, og dermed en tilsynelatende medfødt størrelse.» Aagre sier om denne nedarvede kulturelle kapitalen at den er skapt gjennom sosial overføring, først og fremst fra familien (ibid.).

Når barn bor på institusjon vil de bli påvirket av miljøterapeutenes personlighet, tilbud og valg av aktiviteter som de kan delta i.

2.2.3 Sosial kapital

Sosial kapital beskrives som «aggregatet av de aktuelle eller potensielle ressurser som er knyttet til det å inneha et varig nettverk av mer eller mindre institusjonaliserte relasjoner av gjensidige bekjenskaper og anerkjennelse som gir hvert av sine medlemmer støtte gjennom kollektivt eid kapital» (Bourdieu, 2006, s. 16). Dette kan tolkes som om sosial kapital er direkte knyttet til nettverk og de resursene nettverket har eller gir tilgang til. Tilhørighet til en sosial gruppe, som å være medlem av en klubb eller å være medlem av en stor kjent familie, vil gi en sosial kapital som kan åpne for muligheter andre ikke har tilgang til. Videre stiller det spørsmål til hvilken sosial kapital eller nettverk både barneverninstitusjon og miljøterapeutene kan tilby barna de har ansvar for?

Alle intervjuobjektene jeg har intervjuet har sagt at de deler en bekymring rundt barnas mangel på sosialt nettverk når de ikke har noe kontakt med familien etter plassering på institusjonen. Miljøterapeutene forteller at de bruker aktiviteter som matlaging blant annet for å styrke barnas sosiale nettverk.

I løpet av de neste kapitlene vil jeg prøve å sette lys på hvordan miljøterapeutene opplever at aktiviteter generelt og spesielt matlaging er et viktig miljøterapeutisk verktøy, men først vil jeg presentere prosessen og valg av metode.

2.3 Mataspekter

2.3.1 Felleskap i mat

Mat har alltid vært mer enn bare underholdning; det er en kraft som bringer mennesker sammen. Enten det er et enkelt familiemåltid, et møte med venner eller en festlig feiring, har mat en unik evne til å skape en følelse av selskap og fremme dype forbindelser mellom mennesker.

En av de vakreste aspektene ved mat er hvordan den oppmuntrer til deling. Fra å gå rundt en tallerken med deilige snacks til å servere en dampende skål med komfortmat, er maten ment å bli delt. Det starter samtaler, latter og skaper minner som varer livet ut. Handlingen med å sette seg ned for å dele et måltid med kjære er en verdsatt tradisjon som overskrider kulturer og tid.

Mat har også kraften til å fremkalle følelser og utløse nostalgi. Lukten av ferskbakt brød, smaken av en panne, eller søtheten til en hjemmelaget dessert kan umiddelbart transportere oss tilbake til kjære minner og øyeblikk tilbrakt med venner og familie. Smaken av en favorittrett fra barndommen eller en familieoppskrift kan være en trøstende påminnelse om hjem og kjære.

Dessuten er mat et fokuspunkt for sosiale sammenkomster. Enten det er en bakgårdsgrill, en vanlig middag eller en feriefest, fungerer maten som et sentralt element som folk samles rundt, snakker sammen og knytter bånd. Det starter samtaler, oppmuntrer til interaksjoner og skaper en følelse av samhørighet. Fra å lage mat sammen til å dele oppskrifter og kulinariske tips, tenner maten en følelse av fellesskap og selskap.

Mat kan også være en form for uttrykk og kreativitet. Å forberede et måltid for noen er en handling av kjærlighet og omsorg. Det er en mulighet til å vise frem kulinariske ferdigheter, eksperimentere med smaker og skape noe unikt og spesielt. Å dele et hjemmelaget måltid med en venn eller en kjæreste er en intim opplevelse som kan forsterke bånd og skape varige minner.

Mat har også evnen til å bringe mennesker fra forskjellige bakgrunner sammen. Den overskrider språklige, kulturelle og sosiale barrierer. Å dele et måltid med noen fra en annen bakgrunn eller kultur kan være en opplevelse som åpner øynene, fremmer forståelse, toleranse og takknemlighet for mangfoldet. Det gir et felles grunnlag for folk å koble seg til, lære av hverandre og skape meningsfulle relasjoner.

I dagens raske verden, hvor skjermer og teknologi ofte dominerer våre interaksjoner, forblir mat en konstant påminnelse om viktigheten av selskap. Det oppfordrer oss til å senke farten, nyte øyeblikket og sette pris på andres selskap.

Måltidsfellesskap er en viktig kilde til fellesskap blant mennesker. Å dele et måltid sammen i hverdagen gir oss muligheter for menneskelig interaksjon som dessverre ofte blir tatt for gitt. Vi reflekterer sjelden over den betydningen måltidene har for våre relasjoner med andre mennesker (Coff, 2015, ss. 39-41).

Måltider har en dyptgående innvirkning på våre relasjoner. Når vi spiser sammen, deler vi mer enn bare maten. Vi deler også samtaler, latter, historier og opplevelser. Det er et øyeblikk av fellesskap og samhørighet, hvor vi kan bygge bånd og styrke forholdet til de rundt oss (Farrow, Haycraft, & Blissett, 2015). Måltidsfellesskap kan bidra til å skape en følelse av tilhørighet og samarbeid, og fremme positiv interaksjon mellom mennesker.

Måltider kan også være en arena for å utvikle sosiale ferdigheter og forbedre kommunikasjonen. Det er en mulighet til å øve på lytting, uttrykke seg og vise respekt for andres meninger og erfaringer. Gjennom måltidsfellesskap kan vi også lære om forskjellige kulturer, tradisjoner og matvaner, og øke vår forståelse og aksept for mangfoldet i samfunnet (Wiggins & Potter, 2003) Måltidet kan fungere som en plattform for å dele kunnskap, utveksle perspektiver og bygge broer mellom ulike mennesker og kulturer.

Likevel tar vi ofte måltidene for gitt i en travel hverdag preget av rutiner og tidspress. Vi spiser kanskje alene foran en skjerm, eller tar raske matbiter mens vi er på farten. I denne hektiske hverdagen kan vi gå glipp av muligheten til å virkelig koble oss med andre mennesker gjennom et delt måltid, og undervurdere den positive effekten det kan ha på våre relasjoner. Det er derfor viktig å være bevisst på betydningen av måltidene i våre liv og aktivt søke etter muligheter til å skape måltidsfellesskap som kan styrke våre relasjoner og fremme fellesskapet i våre liv.

For å konkludere er måltidsfellesskap en verdifull kilde til fellesskap blant mennesker. Å spise sammen i hverdagen gir oss muligheter for meningsfulle menneskelige interaksjoner, som vi ikke bør ta for gitt. Det er viktig å reflektere over den betydningen måltidene har i våre relasjoner med andre mennesker, og aktivt arbeide for å skape og opprettholde måltidsfellesskap i våre liv.

2.3.2. Mat og måltider i barneverninstitusjon

Mat og måltider er en viktig del av hverdagen på barneverninstitusjoner og kan ha stor innvirkning på trivsel og helse hos barn og unge som bor der. Ifølge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) skal institusjoner tilby et variert og næringsrikt kosthold som tar hensyn til ulike kulturelle og religiøse behov (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

Bufdir påpeker også viktigheten av at måltidene på institusjonene tilrettelegges på en måte som fremmer en positiv spiseopplevelse og gir en følelse av fellesskap blant beboerne. Dette kan for eksempel bety at måltidene blir tilberedt sammen, eller at det legges til rette for hyggelige måltidsopplevelser.

Det er også viktig at institusjonene tar hensyn til barn og unges individuelle behov og preferanser når det gjelder mat. Dette kan bety at det tilbys alternativer for de som har allergier, intoleranser eller andre spesielle behov, eller at det tilbys vegetar- eller veganske alternativer for de som har spesielle kostpreferanser.

Til tross for viktigheten av et næringsrikt og variert kosthold på barneverninstitusjoner, er det dessverre ikke alltid tilfelle at alle institusjoner klarer å oppfylle disse kravene. Det kan være utfordringer med tilgang på ressurser eller kompetanse, eller at det er andre faktorer som påvirker kvaliteten på måltidene. Derfor er det viktig at barneverninstitusjoner får tilstrekkelig støtte og veiledning for å sikre at barn og unge får et godt kosthold og trivsel i hverdagen på institusjonen.

Barn på institusjoner er ikke bare et problem i Norge, men også i mange andre land rundt om i verden. Ifølge UNICEF lever millioner av barn i institusjoner over hele verden, og mange av disse barna blir fratatt muligheten til å vokse opp i en trygg og kjærlig familie.

I mange utviklingsland blir barn sendt til institusjoner på grunn av fattigdom og mangel på ressurser til å ta vare på dem. I andre land kan det være på grunn av krig og konflikt, eller på grunn av manglende evne eller vilje fra myndighetenes side til å beskytte barna.

Det er også kjent at barn på institusjoner i utlandet kan oppleve ulike former for misbruk og omsorgssvikt, og at de kan ha høyere risiko for å bli utsatt for seksuelle overgrep og utnyttelse.

Det internasjonale samfunnet jobber for å bekjempe problemet med barn på institusjoner, og det er økende fokus på å styrke alternative omsorgsformer som familiebaserte omsorgsløsninger, som kan gi barna bedre beskyttelse og mulighet for utvikling.

(UNICEF, 2021)

2.3.3 Mat og kosthold på institusjon

I Norge er det et krav at barnevernsinstitusjonene følger de nasjonale kostrådene som er gitt av Helsedirektoratet i 2016. Dette betyr at måltidene som serveres i institusjonene bør være varierte og inkludere mye grønnsaker, frukt og bær, grove kornprodukter og fisk, mens de bør begrense inntaket av bearbeidet kjøtt, rødt kjøtt, salt og sukker. Dette vil bidra til å møte de ernæringsmessige behovene til barn og ungdom som er under oppsyn av barnevernsinstitusjonene, og redusere risikoen for kostrelaterte sykdommer.

Helsedirektoratet anbefaler også at vann blir brukt som tørstedrikk til alle måltider, da det er en sunnere og mer hydrerende drikk enn alternativer som brus eller juice. Å servere varierte måltider gjennom dagen vil hjelpe med å sikre at barn og ungdom får i seg nødvendige næringsstoffer, og kan bidra til en generelt bedre helse og velvære.

Barnevernsinstitusjonene i Norge har derfor et ansvar for å sørge for at maten som serveres til barn og ungdom er næringsrik og i tråd med nasjonale kostråd.

Et ernæringsmessig balansert og velsmakende mattilbud i institusjoner er av stor betydning for trivsel og helse, ifølge Helsedirektoratet (2012). Det betyr at maten som serveres, må ha god ernæringsmessig kvalitet, samtidig som den skal være velsmakende og presentert på en innbydende måte. En god ernæringsmessig kvalitet innebærer at maten inneholder riktig balanse av næringsstoffer som er nødvendige for å oppnå et sunt kosthold (ibid).

Mattilbudet i institusjoner omfatter hele prosessen fra planlegging til servering. Her vil jeg beskrive de viktigste aspektene ved et godt mattilbud.

For å sikre at maten har god ernæringsmessig kvalitet i institusjoner bør næringsinnholdet i menyene vurderes og helst beregnes, ifølge Helsedirektoratet (Helsedirektorat, 2012). Bruk av energi- og næringsstoffberegninger i oppskriftene kan være et verktøy for å sikre

kvaliteten på maten. Samtidig må menyene gi rom for variasjon i energi- og næringsstoff fordeling fra dag til dag (ibid). I tillegg til å ha god ernæringsmessig kvalitet, bør mattilbudet også ta hensyn til tradisjoner, kultur, religion og individuelle preferanser. Derfor er god kommunikasjon mellom ledelsen, de ansvarlige for maten og beboerne viktig, slik at beboerne får maten de ønsker i størst mulig grad (ibid).

Forskriftene og retningslinjene for kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene nevner at kommunene bør utarbeide prosedyrer for å sikre at brukerne av pleie- og omsorgstjenester får dekket sine grunnleggende behov. Dette inkluderer tilstrekkelig ernæring, det vil si et variert og helsefremmende kosthold med mat og drikke. Morseth (2008) påpeker at et sett med retningslinjer for mattilbud i institusjoner, som gjelder for rusmiddelbrukere underlagt Rusmiddeletaten, er viktig for å ivareta deres ernæringsmessige behov. Selv om dette spesifikt refererer til rusmiddelbrukere, kan et slikt sett med retningslinjer også være relevant for barnevernsinstitusjoner.

Mat og måltider har ikke bare en biologisk betydning for å tilføre energi og næringsstoffer, men også flere andre funksjoner, som påpekes av Bugge & Døving (2000), Fürst (1995), Holm (2012) og Kittler & Sucher (2008).

Mat og måltider spiller en viktig rolle i menneskers liv på flere nivåer. De har sosiale, kulturelle og psykologiske betydninger som påvirker hvordan vi organiserer samværet mellom mennesker og hvordan vi føler oss tilknyttet fellesskapet (Holm, 2012); (Kittler & Sucher, 2008). Menneskets fysiologiske behov for mat er grunnlaget for det sosiale fellesskapet, da sult ofte fører til at mennesker samles rundt måltider (Holm, 2012). Å spise sammen med noen viser at man har noe til felles, og måltidet kan derfor være en indikator på identitet (Kittler & Sucher, 2008). Et måltid kan bekrefte en persons betydning i fellesskapet og bidra til å styrke deres selvfølelse (Fisknes, 2001). Mat og måltider er også viktige arenaer for utøvelse av omsorg og kjærlighet (Døving, 2003). Ifølge Sæland, Smehaugen, Eriksen, Barikmo og Oshaug (2002) utgjør mat en hjørnestein i grunnleggende omsorg. Å lage og servere mat er en konkret måte å vise omsorg på og en måte å vise at man bryr seg om andre (Døving, 2003) (Holm, 2012).

Ettersom mat og måltider har en tydelig sosial funksjon og betydning, blir det også en viktig del av menneskers sosialisering (Bugge & Døvning, 2000). Ved matbordet lærer vi bordskikk, tidspunkt for måltider, hva og hvor mye som anses som riktig å spise, samt hvordan ulike retter skal spises (Crockett & Sims, 1995). Ifølge Garsjø (2012) mangler mange barn og unge som bor i barnevernsinstitusjoner denne grunnleggende kunnskapen og ferdighetene om måltider som en sosial læringsarena.

Faste måltider deler også inn ukedagene og strukturerer hverdagen, og setter rammer for ulike aktiviteter ((Helsedirektoratet, 2012a); (Kittler & Sucher, 2008). Måltider som er jevnt fordelt utover dagen bidrar til regulering av sult og metthet, noe som gjør det enklere å unngå småspising mellom måltidene og overspising under måltidene. Det bidrar også til bedre konsentrasjon og søvnrytme for mange (ibid). Ettersom mange barn som bor i barnevernsinstitusjoner sannsynligvis ikke har hatt et strukturert forhold til mat i oppveksten (Skouteris, et al., 2011), kan man anta at de heller ikke har hatt regelmessige og faste måltider.

Et godt ernæringsmessig miljø på barnevernsinstitusjoner spiller en avgjørende rolle for barns trivsel og utvikling. Det handler ikke bare om å tilby tilstrekkelig mengde mat, men også om å sikre at den er næringsrik, variert og tilpasset individuelle behov. Flere studier har funnet en sammenheng mellom ernæringsstatus og atferdsmessige problemer hos barn og ungdommer (Samson & Buijzen, 2020). Et dårlig ernæringsmessig miljø kan øke risikoen for emosjonelle vansker, lav selvfølelse og sosial isolasjon (Emond, McIntosh, & Punch, 2014) (Chi, et al., 2021). Derfor bør barnevernsinstitusjoner legge vekt på å skape et ernæringsmessig støttende miljø som fremmer både fysisk og emosjonell helse hos barn og ungdommer.

2.3.5 Mat og følelser

Mat er en essensiell del av vår daglige livsstil og har en dyptgående innvirkning på vår fysiske og emosjonelle velvære. Spesielt for barn og ungdommer som bor på barnevernsinstitusjoner, spiller mat en sentral rolle i deres liv, da det kan påvirke deres følelser, trivsel og sosiale tilpasning.

Det er et komplekst samspill mellom mat og følelser som kan påvirke barn og unges opplevelse av trivsel på barnevernsinstitusjoner. Studier viser at mangelfull eller dårlig ernæring kan føre til humørsvingninger, redusert konsentrasjonsevne og nedsatt mental helse blant barn og ungdommer (Smith et al., 2018). På den annen side kan riktig ernæring bidra til å forbedre humør, energinivå og kognitive funksjoner (Benton et al., 2017). Dette underbygger betydningen av å tilby sunn og næringsrik mat på barnevernsinstitusjoner for å støtte barnas følelsesmessige velvære.

I artikkelen «Food and feelings in residential childcare» skriver Emond, McIntosh, & Punch (2014) om mat og følelser og viser til følgende funn:

Roberts og Bushaw (1978) gjorde en studie der de fant at det var en sammenheng mellom visse matvarer og positive følelser. De fant at matvarer med høyt karbohydratinnhold som sjokolade og potetgull, kunne føre til en midlertidig økning i humøret. Imidlertid fant de også at denne økningen i humøret var kortvarig og kunne føre til en negativ svingning i humøret senere.

Rose (1987) utforsket sammenhengen mellom mat og følelser fra et kulturelt perspektiv. Hun konkluderte med at matvaner og følelsesmessige responser på mat var kulturelt bestemt og varierer fra kultur til kultur.

Ward, Kasinski, Pooley og Worthington (2003) gjennomførte en studie der de fant at det var en sammenheng mellom mat og følelser, spesielt når det gjelder å håndtere stress. De fant at personer som spiste sunn mat som frukt og grønnsaker hadde en mer positiv håndtering av stress sammenlignet med personer som spiste usunn mat som sjokolade og junkfood.

Mat og dets forhold til følelser har oftest blitt vurdert i psyko-dynamisk litteratur der matpraksis er identifisert som å ha følelsesmessig helbredende og nærende potensial. (Roberts and Bushaw, 1978; Rose, 1978; Ward et al., 2003).

Mat, i denne forstand, kan fungere som en bro til et sosialt isolert barn (Dockar-Drysdale, 1993); det kan tillate et eldre barn å (re)oppleve manglende aspekter av

tidlige responsive foreldreopplevelser med en omsorgsfull voksen, i symbolsk så vel som fysisk godheten i verden. (Stern, 1985).

Mat må derfor forstås som et fysisk objekt og som et sosialt fenomen som bærer og endrer mening gjennom sosiale interaksjoner (Charon, 2007). Mat blir dermed symbolsk for en rekke følelser (Punch et al., 2009). Dermed må mat betraktes som både et fysisk element og et sosialt fenomen som overfører og modifierer mening gjennom sosial interaksjon. (Charon, 2007).

(Emond, McIntosh, & Punch, 2014)

3. Metode

3.1 Kvalitativ metode

Denne oppgaven er basert på kvalitativ metode. På bakgrunn av prosjektets overordnede mål om å få frem dybdekunnskap om hvordan miljøterapeuter på barneverninstitusjonen der de jobber opplever at aktiviteter, spesielt mat som en miljøterapeutisk tilnærming i arbeid med beboere. En viktig målsetning ved den kvalitative tilnærmingen er at lesere oppnår en forståelse av mat som mulig miljøterapeutisk verktøy i arbeid med barn og ungdom på institusjon.

Innenfor studier som er kjennetegnet av nær kontakt mellom forskeren og deltakere i feltet, som for eksempel gjennom intervju, gir metodene et grunnlag for at man kan utvikle en forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av de kontaktene vi etablerer i løpet av den tiden vi er i feltet (Thagaar, 2018). Blant annet bidrar samtaler i form av intervju til at jeg kan utvikle en forståelse av hvordan kontaktpersonene opplever og reflekterer over sin situasjon. Data fra feltet gir innblikk i hvordan kontaktpersonene forholder seg til minoritetsfamilier (Thagaar, 2018, s. 11).

I løpet av det neste kapittelet kommer jeg til å presentere min egen posisjon, metodevalg, rekruttering og utvalg, gjennomføring av intervju, informert samtykke, konfidensialitet, validitet/reliabilitet og etiske betraktninger.

3.2 Min posisjon

Det hevdes det er av avgjørende betydning at forskeren gjør egen posisjon kjent for leseren (Braun & Clarke, 2006).

Jeg har innvandrerbakgrunn, er høyere utdannet og har mange års erfaring som miljøterapeut på diverse barnevernsinstitusjoner i Norge.

Der ble jeg kjent med ulike mennesker med forskjellig bakgrunn og etnisitet. Bakgrunnen min gjør at jeg ser på samfunnet med andre øyer enn andre som ikke deler samme bakgrunn.

Samme bakgrunn gjør at jeg i mitt arbeid og forskning blir opptatt av spesifikke ting og aktiviteter som andre personer ikke blir opptatt av. Mat og kultur er en av dem.

Når det gjelder min faglige bakgrunn er jeg utdannet barnevernspedagog og har som tidligere nevnt jobbet i flere år som miljøterapeut på forskjellige institusjoner.

På bakgrunn av alt dette er jeg derfor ikke objektiv i forhold til temaet jeg velger å belyse i denne masteroppgaven. Spesielt kan jeg tenke meg at jobbene mine som miljøterapeut hvor jeg har brukt traumebevist omsorg, aktiviteter, mat og miljøterapi i arbeid med barn og ungdom kan gi meg både en forståelse og en forventning til hvorfor og hvordan andre miljøterapeuter jeg har intervjuet praktiserer dette på deres arbeidsplass. Jeg tenker at det er viktig at jeg er bevisst mine forforståelser og forestillinger, og hvordan de kan påvirke dette prosjektet, både i utvikling av tema og intervjuguide, gjennomføring av intervjuene og i analyseprosessen.

Manglende objektivitet i forskningsprosessen er ikke nødvendigvis en dårlig ting, den kan by på både ulemper og fordeler. Når det er sagt, kan det også tenkes at min bakgrunn kan være en ressurs for eksempel med tanke på mine erfaringer fra institusjon og faglig kunnskap fra

feltet, at det kan heve kvaliteten på intervjuene og sensitiviteten knyttet til temaet i forskningen. Samtidig det kan også tenkes at jeg overser ting eller kommer for fort til konklusjoner.

Eksempelvis kan jeg i samtale med miljøterapeuten forstiller meg at de forstår faget og begrepene lik mye som meg uten at det faktisk stemmer.

Hvordan forskerens bakgrunn samlet representerer en hindring eller ressurs, er i stor grad avhengig av refleksjoner og kritisk refleksjon i forhold til forskningsspørsmålet en ønsker å belyse (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.3 Metodevalg - Dybdeintervju/semi-strukturert intervju

Jeg var ute etter å studere meninger, holdninger og erfaringer med mine forskningsspørsmål til miljøterapeutene på institusjonen der de jobber. Det kan godt sies at jeg var ute etter informantens livsverden (Kvale, 1997) (Tjora, 2021, s. 114), eller institusjonsverden sett fra informantens ståsted. Dybdeintervju som en metode er basert på et fenomenologisk perspektiv, der forskeren har et ønske om å forstå informantens opplevelser og hvordan informanten reflekterer over dette (Spradley, 1979) (Tjora, 2021, s. 114). Jeg var også opptatt av miljøterapeutenes opplevelser av bruk av miljøterapi, aktiviteter, hvordan de tenker på mat som verktøy, og refleksjoner knyttet til deres praksis fra et maktperspektiv. Slike intervju handler ikke bare om informantene, men kan brukes til å forstå sammenhenger utover informantenes egen bakgrunn og oppvekst.

3.4 Rekruttering og utvalg

Tidlig i prosessen bestemte jeg meg for å bruke strategisk utvalg og teoretisk utvelging. Gjennom strategiske utvalg rekrutterte jeg informanter som har kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til å svare på problemstillingen, og belyse teoretiske perspektiver i oppgaven (Thagaar, 2018, s. 60). Dette strategiske utvalget inkluderte intervjuobjekter som

jobber på en barneverninstitusjon som bruker traumebevisst omsorg i sin tilnærming til barn og ungdom som kommer til dem. Ved å benytte teoretisk utvelging som strategi, valgte jeg miljøterapeuter som kan knyttes til utvikling av teori eller bidra til å gjøre rede for relevant teori.

Informantene ble rekruttert fra en barnevernsinstitusjon i Viken kommune. Kriteriet for å delta i intervju var at kontaktpersonene var ferdig utdannet, kjenner til traumebevisst omsorg, miljøterapi og har minimum to års erfaring som miljøterapeut. Jeg oppsøkte institusjonen, presentert prosjektet til noen faste ansatte og spurte hvem av dem som hadde lyst å være med. Prosjektet ble veldig godt tatt imot og alle jeg har snakket med takket ja til tilbudet. Deretter valgte jeg seks av dem basert på de tidligere nevnte kriterier. Det var også viktig for meg å blande kjønn og etnisitet i håp om å få et mer nyansert funn.

Miljøterapeutene er både kvinner og menn og har forskjellige etnisiteter, noen er etnisk norske, mens andre ikke er det. Ved rekrutteringen ble jeg enig med miljøterapeutene om tid og sted for intervjuene. Informantene fikk en grundigere presentasjon av prosjektet mitt. Vi utvekslet kontaktinformasjon for at informantene skulle få mulighet til å kontakte meg ved behov.

Alle informantene fikk et skriftlig samtykkeskjema som de leste og signerte før intervjuene ble satt i gang.

3.5 Gjennomføring av intervju

Før jeg satt i gang med intervjuene fylte jeg ut skjemaet på Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) og fikk prosjektet godkjent. NSD er et bindeledd mellom forskeren og Datatilsynet (Ringdal, 2012).

Ved gjennomføring av intervjuene var det viktig for meg å være oppmerksom på hvordan jeg møter informantene mine, samt hvordan jeg legger til rette for gode intervjuer basert på ærlighet og forståelse. Det var viktig for meg å formidle til mine informanter at jeg ikke forventer noe spesifikt svar på mine spørsmål, og at jeg har som mål å tilrettelegge for en plattform der vi kan møtes med forståelse for hverandres posisjon.

Som tidligere nevnte har informantene mine samtykket til å delta i prosjektet før intervjuene startet. Utgangspunkt for alle forskningsprosjekter er prinsippet om at forskeren må få deltakerens informerte samtykke (NESH 2006) i (Thagaar, 2018, s. 26). Å gjennomføre et intervju innebærer at jeg respekterer informantenes ståsted, deres råderett over eget liv i tillegg til deres kontroll over opplysninger som blir delt med meg. Knyttet til informantenes samtykke vil dette innebære at den er gitt frivillig og uten noe som helst form for press eller maktmisbruk.

I begynnelsen av alle intervjuene jeg gjennomførte forklarte jeg til informantene at de når som helst kunne trekke sitt samtykke da det er spesielt viktig at personer som deltar i prosjektet, gir sitt samtykke til presentasjonen av resultatene hvis materialet er av en slik art at det miljøet forskeren har studert, kan identifiseres (Thagaar, 2018, s. 27). Alle informantene som deltok i prosjektet fikk høre på opptaket i etterkant og fikk tilsendt notatene fra intervjuene, slik at de hadde mulighet til å se over om det var noe de eventuelt ønsket at jeg skal ta bort eller anonymisere på en annen måte. Målet mitt var å gi informantene mulighet til å trekke samtykket hvis samtalen skulle legge lys på noe de ikke ønsker å stå for. Ingen av informantene ønsket å trekke seg fra prosjektet.

3.6 Konfidensialitet

Som forsker i dette prosjektet var det veldig viktig for meg å respektere flere forskningstradisjoner og grunnprinsipper. Konfidensialitet var noe jeg la vekt på med mål om å gjøre en etisk forsvarlig forskningspraksis.

Det vil si at de som deltar i forskningsprosessen og deler sine personlige opplevelser og erfaring knyttet til prosjektet har krav på at all informasjon de deler blir behandlet konfidensielt. Min rolle blir å hindre at informasjonen som blir delt kan misbrukes eller være årsaken til skade av deltakere i prosjektet. Forskningsmaterialet må vanligvis anonymiseres, og det må stilles strenge krav til hvordan lister med navn eller andre opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner oppbevares og tilintetgjøres» (NESH 2006) i (Thagaar,

2018, s. 28). Som forsker må jeg være forsiktig og varsom med å behandle informasjon fra forskningsprosjektet, slik at ingen av informantene kan risikere å bli identifisert.

Konfidensialitet innebar at jeg må anonymisere deltakerne i prosjektet før resultatene av forskningen kunne presenteres. Forskeren skal vise tilbørlig respekt for individets privatliv. Deltakere har krav på å kunne kontrollere hvorvidt sensitiv informasjon om dem selv skal gjøres tilgjengelig for andre. (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021)

Det finnes tydelige retningslinjer for å anonymisere informasjon. Blant annet må ikke navnet til deltakeren eller andre identifiserbare opplysninger forekomme på forskerens datamaskin. Under transkribering av intervjuer må vi bruke pseudonymer eller kodenummer. Med respekt for dette har jeg ikke skrevet ned navn på deltakerne i noen av dokumentene, og har referert til deltakerne som informant A, informant B, informant C og informant D, informant E og informant F i alle mine notater. I oppgavens empiri, analyse og drøftingsdel har jeg valgt å bruke fiktive navn, for at det skal bli enklere for leseren å forholde seg til teksten. Jeg var også forsiktig med å skrive ned identifiserbare opplysninger.

I løpet av intervjuene brukte jeg i tillegg til skriftlige notater en diktafon for å ha mulighet til å transkribere og dobbeltsjekke om notatene mine stemmer med det som ble sagt. Noen informanter startet intervjuet med å presentere seg med fullt navn og alder, men alt ble slettet etter bruk av data. Det vil si at ingenting i prosjektet kan spores tilbake til enkelte personer.

3.7 Validitet/reliabilitet

I følge det store norske leksikon betyr validitet, eller gyldighet, i hvilken grad man ut fra resultatene av et forsøk eller en studie kan trekke gyldige slutninger om det man har satt seg for mål å undersøke (Store Norske Leksikon, u.d.).

Validitet ser på hvor mye forskningen kan defineres som transparent og om forskeren har klart å finne ut av det han eller hun skulle finne ut av.

Dette handler blant annet om at den kvalitative forskningen inneholder en god del subjektiv tolkning, siden den kvalitative metoden baserer seg ofte på en del subjektiv tolkning.

Av den grunn er det elementært å redegjøre for fremgangsmåte samt å reflektere rundt eget arbeid gjennom hele prosessen, slik at man på den måten kan argumentere for forskningens reliabilitet (Thagaar, 2018).

Reliabilitet vil kunne fortelle oss noe om forskningen er gjennomført på en tillitsvekkende måte og om det er mulig å etterprøve, og komme fram til samme funn (ibid).

Dette har vært, i tillegg til andre ting som etikken i møte med andre, blant de viktigste elementer som ble lagt vekt på.

3.8 Etikk i møte med prosjektet

Min erfaring med denne forskningen, er at den berører diverse etiske lovfestede arenaer, samtidig som den berører andre arenaer som ikke er det. En ting er å melde prosjektet til norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) fordi det er lovfestet siden oppgaven innebærer behandling av personopplysninger, men det er an ting å være klar over hvordan man tilrettelegger for gode intervjuer som ivaretar informantenes integritet, behandle dem med respekt, samt sørge for at opplysninger ikke kan bli brukt for å skade dem. Prosessen fikk meg til å tenke på hvilken meldeplikt jeg har om jeg får informasjon som bør deles med andre for å ivareta barn og ungdom som bor der informantene jobber. Dette peker på etiske dilemmaer rundt innsamling av data og hva forskeren gjør med den. Heldigvis kom jeg ikke i denne posisjonen og slapp å reflektere videre over det.

Jeg har tidligere snakket om anonymisering og transparens, hvor mye vekt jeg la på det og hvordan jeg har prøvd å få det gjort. Men skade kommer ikke nødvendigvis fra eksterne aktører og hvem som får tak i data eller ikke. Den kan komme direkte fra meg mens jeg gjennomfører intervjuer. Ved å stille spørsmål kan man risikere å vekke minner, tanker og følelser som informantene ikke har bearbeidet ferdig. Uavhengig av deres alder og modenhet. Dette kan spesielt gjelde i undersøkelser med vanskelige og personlige

anliggender, som f.eks. om barnevernssak (Tjora, 2021, s. 175). Dette er noe jeg var veldig forberedt på da noen av mine spørsmål var knyttet til informantenes oppvekst, familiedynamikk og erfaring med barnevernet og institusjonsliv. Heldigvis gikk alle intervjuene mer eller mindre som planlagt og ingen ble trigget av mine spørsmål.

Det har vært en situasjon hvor jeg ble bedt av en miljøterapeut å ta en pause, samt stoppe både diktafonen og notatskriving. Årsaken til det var at jeg spurte mye om traumebevisst omsorg og miljøterapeuten følte at sine svar ikke var faglige nok og reflekterte en mangel av kunnskap om temaet. Jeg stoppet med en gang, snakket med informanten om situasjonen og informerte om at vi ikke trengte å fortsette hvis hen ikke ønsket å det. Jeg minnet også om at hen kan trekke samtykket tilbake og at jeg kan slette dataen. Det ønsket ikke hen. Å stoppe å ta notater i en del av intervjuet, eller å ikke sitere en del av intervjuet, etter informantens ønske, viser respekt for informantens privatliv og opprettholder tillitten i situasjoner der informasjonen som framkommer oppleves som sensitiv (Thagaar, 2018).

Intervjuprosessen har også hos meg vekket en ydmykhet i forhold til hva informanter er villig til å dele av sine private erfaringer med meg, samtidig som en vilje til å ivareta dem under hele prosessen. Jeg ble mer klar over etiske utfordringer og blant annet spørsmål om hvor dypt jeg skal gå inn i informantenes privatliv og hvor viktig er det for prosjektet å gjøre det? Jeg tenkte mye på konsekvensene av mine spørsmål og hvor viktig det er å respektere informantenes grenser, både fordi jeg ikke ønsker å fornærme noen og fordi jeg ikke vil presse noen i et vanskelig tema som kan gjøre at de trekker samtykket i etterkant av intervjuet.

Mine informanter fikk rom til å snakke om temaer som var viktig for dem, fordi jeg var nysgjerrig på det de selv ønsket å snakke om og fordi det er en viktig del av min intervjustrategi for å gjennomføre en form for semistrukturert dybdeintervju.

I løpet av de neste avsnittene vil jeg presentere hvordan jeg har analysert mine funn.

3.9 Analyseprosessen – tematisk analyse

Tematisk analyse har blant annet blitt beskrevet som en enkel, men grundig oppskrift på hvordan man kan gå frem for å finne noe interessant i dataen sin (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2022, s. 278). Teorien har forskjellige steg som bør respekteres for å optimalisere et godt resultat.

Det aller første trinnet i analyse av data handler om å bli kjent med datainnholdet (Thagaar, 2018, s. 158). Etter å ha hørt på opptakene fra intervjuene, mens jeg leste notatene mine begynte jeg å transkribere lydfiler for å ha mulighet til å lese datamaterialet. Etter lesingen begynte jeg å klassifisere dataen min. Det er nå jeg får nærkontakt med innholdet i min data, jeg får et grunnlag for å utvikle en forståelse av sammenhenger mellom forskjellige mønstre (ibid). Å lese alle data ga meg en følelse av struktur og til og med kontroll over hvordan materialet jeg satt med skulle brukes. Det ga meg mulighet til å sortere det som var relevant fra det som ikke var det. Noe som på sin tur ga meg en oversikt over temaet som jeg hadde lyst å ta opp som en del av min analyse. Jeg fikk en base for det som skulle brukes for å kode dataen. Kjernen i kvalitativ analyse handler om å reflektere over hvordan teksten kan forstås, og finne frem til hvilke ord og begreper som kan være best egnet til å uttrykke meningsinnholdet (Corbin & Strauss 2008) i (Thagaar, 2018, s. 158).

Mens jeg analyserte intervjuteksten, skrev jeg ned mine tanker og følelser med håp om å bruke dem seinere i analysen. Jeg skrev ned korte notater om alt som fanget interessen min og noen ganger korte refleksjoner knyttet til temaet som miljøterapi, makt og mat.

Når jeg var ferdig med det, leste jeg over det jeg skrev for å prøve å finne ut om det var et eller eventuelt flere tema som kunne kobles sammen eller var av felles interesse.

Jeg lagde et system hvor jeg prøvde å samle temaet samtidig som jeg hadde en oversikt over hvem av informantene det skulle knuttes til. I prosessen prøvde jeg å velge hvor detaljert teksten jeg velger å analysere skal være, om jeg skulle ta med alt eller kun det som er mest relevant, samt reflekterte jeg over om jeg skulle inkludere spørsmål og svar eller kun svarene.

Jeg valgte en kombinasjon av begge, det vil si å inkludere spørsmålene noen steder, men jeg bruker for det meste bare svarene da jeg gjennomførte et semistrukturert dybdeintervju med mål om å gå inn i dybden på de ulike temaene.

Jeg føler at temaene kommer fram selv om jeg valgte å ikke ha med alle spørsmålene i analysen, da jeg har overskrifter på ulike temaer i dokumentet mitt. Tematiske analyser kan knyttes opp til presentasjoner av datamaterialet hvor forskeren retter fokuset mot temaer som er representert i prosjektet. Slike analyser innebærer at forskeren studerer informasjonen om hvert tema for alle deltakere. Forskeren bør gå i dybden på de enkelte temaene. Ved å sammenligne informasjonen fra alle deltakerne kan forskeren få en dyptgående forståelse av hvert enkelt tema. Men det er også viktig at forskeren er bevisst på kritikken mot denne analysemetoden. Tematiske analyser kritiseres for at de ikke ivaretar et helhetlig perspektiv (Thagaar, 2018).

Ved sammenligning av tekstutsnitt fra de ulike informantene i undersøkelsen, løsrives disse utsnittene av teksten fra sin opprinnelige sammenheng. Det er derfor viktig at forskeren setter informasjonen inn i en helhetlig sammenheng som utsnittet er opprinnelig del av.

Gjennom å vurdere utsagn fra et intervju opp mot intervjuet som helhet, og vurdere beskrivelser av enkelte samhandlingssituasjoner i relasjon til det konkrete miljøet samhandlingen skjer i, vil vi gjøre analyser av sammenhenger mellom temaene og vi får dermed et grunnlag for en helhetlig forståelse av datamaterialet (Thagaar, 2018) (Tjora, 2021)

For å kunne analysere dataen fra informantene mine på en fin måte var det viktig for meg å skille mellom informasjonen slik at den passer under forskjellige kategorier av temaet. Det var viktig å sortere på en måte som gjør at kategorier jeg ønsket å analysere inneholdt grundig beskrivelser fra deltakere i prosjektet. Ved å analysere informasjonen fra informantene klarte jeg å komme frem til et akseptabelt antall kategorier som ikke er for stort eller uoversiktlig. Det er viktig å holde kontroll over prosessen. Har vi med for omfattende kategorier, kan det være en konsekvens at vi ikke fanger opp interessante og viktige variasjoner i informasjonen (Thagaar, 2018, ss. 181-182).

Tidlig i prosessen hadde jeg jobbet med intervjuguiden min for å legge til rette for at jeg kan analysere temaene som jeg hadde ønsket meg. Samtidig sørget jeg for ha en åpen dør til uplanlagte temaer. Forberedelsen har vært en prosess som har på mange måter var med på å forme kategorier som blir satt under lys i den kommende analysen.

3.10 Hvem er informantene?

Som tidligere nevnt har jeg valgt informanter med forskjellig kjønn, alder og etnisitet, men alle jobber som miljøterapeuter og har erfaring med traumebasert omsorg. Alle har en bachelor innenfor sosialarbeid. Alle blir presenter med fiktive navn og institusjonen blir referert til som Solsiden.

Marianne er en etnisk norsk kvinne som er utdannet vernepleier og har jobbet på Solsiden i fire år, i tillegg har hun erfaring fra andre barnevernsinstitusjoner.

Zainab er ikke etnisk norsk, men er født i Norge, hun er utdannet barnevernspedagog og har jobbet på Solsiden som miljøterapeut i over to år. Zainab har tidligere jobbet som skoleassistent og i barnehage.

Lee er heller ikke etnisk norsk, men kom til Norge som lite barn, hun er oppvokst i landet og er utdannet sosionom. Hun har jobbet på Solsiden i tre år. Lee har også jobbet på andre barnevernsinstitusjoner som legger vekt på traumebasert omsorg i deres tilnærming.

Egzon er ikke-etnisk norsk mann som kom til Norge i voksen alder, han er utdannet sosionom og har jobbet på Solsiden i seks år. Han har mange års erfaring i arbeid med barn og ungdom på diverse barnevernsinstitusjoner.

Erik er etnisk norsk og er utdannet barnevernspedagog. Han har jobbet på Solsiden i fire år og har erfaring fra andre barnevernsinstitusjoner. Han har også jobbet på en ungdomsskole som miljøterapeut og et par fritidsklubber for ungdom mellom 12 og 18 år.

Chris er utdannet barnevernspedagog og har jobbet på Solsiden i ett år, han er nyutdannet og har jobbet i en barnehage mens han studerte.

4.Resultater

4.1 Matansvarlig på institusjonen

Intervjuobjektene på Solsiden forteller at huset har ingen offisielt matansvarlig og at dette er en oppgave som er knyttet til hvem som har dagvakt på onsdager. Da dette er dagen for både inventar og matbestilling.

Onsdagen er også dagen for husmøtet med ungdommen, hvor de rullerer på valg av ønsker for middagene i den kommende uken. Miljøterapeuten tilstede noterer ungdommenes ønsker og sørger for at ingredienser blir notert på handlelisten som blir sendt til Rema 1000.

I helgen har vaktansvarlig oppgaven med å skrive ut ukens meny og henge den på kjøkkenet slik at beboere får en oversikt over ukens middager. Solsiden har utarbeidet en årsmeny som miljøterapeutene har tilgang til via Pc'en. Dette er ikke noe som krever hverken kunnskap om eller interesse for mat. Dette er noe som ble påpekt av informantene.

«Man trenger ikke å være kok for å skrive ut og henge menyen på kjøkkenet» (Chris).

«Vi har ingen mateksperter på huset, og det bør ikke være noe krav for det» (Eirik).

4.2 Måltidsstruktur

Institusjoner i Norge kan har forskjellig mattilbud og -struktur, men det fleste har en fast tid for middagen, ifølge informanten Zainab.

Solsiden har ungdom med forskjellig behov og variert dagtilbud, noe som gjør at institusjonen har valg å ikke ha noe fast tid for servering av frokost og lunsj. Middagen derimot, er fastsatt til kl. 17:00.

Miljøterapeuter på vakt lager som regel matpakker til ungdommene som ønsker å ha den med seg til skolen og lunsj til de som blir hjemme når de blir sultne. Ellers har ungdommene

mulighet til å lage seg brødmatt, salater og andre typer småretter fra matvarer som ligger på kjøkkenet. De får ikke lov å hente matvarer fra boden, med mindre en miljøterapeut godkjenner det og de får ikke lov å lage annen varm middag når de ikke fornøyd med det som blir servert.

4.2.1 Frokost

Tidligere serverte Solsiden frokost hverdag til beboerne, men ikke nå lenger. Ungdommene som bor i huset spiser ikke frokost sier Marianne.

Flere av de som ble intervjuet forklarte at de var til stede på kjøkkenet for å kunne gi ungdommene selskap når de kom for å spise frokost. Selv når ungdommene ikke var til stede, så satt de ansatte ned og spiste likevel for å gi ungdommene en fast tid å komme på, samtidig som de forsøkt å gi institusjonen en mer hjemmefølelse. Begrenset med tid om morgenen på ukedagene var en faktor som gjorde at noen ungdommer ikke spiste frokost. Zainab opplevde at noen ungdommer brukte mye tid på badet og deretter måtte skynde seg for å bli kjørt til skolen. I tillegg var det noen av informantene som fortalte at ungdommene ønsket å ligge lengst mulig i sengen før de måtte stå opp.

«Vi har prøvd flere ganger å legge til rette for at ungdommen skal få mulighet til å spise frokost på Solsiden, vi har prøvd å sette på bordet diverse ting som kan friste ungdommen, men fikk det ikke til. Ungdommene vil bare ligge i sengen lengst mulig, ta på seg klær og gå ut. De er litt dårlig til å planlegge» sier Lee.

Alle informantene som ble intervjuet fortalte at brødmatt med ulike pålegg i farten var det vanligste alternativet til frokost. Chris informanten fortalte at de tidligere pleide å dekke på med alt pålegget på bordet, men sluttet med det fordi pålegget kunne stå ute i flere timer og ungdommene stod opp til forskjellige tider. Flere av informantene sa at ost og forskjellig halal kjøttpålegg var de mest vanlige påleggene.

Informantene nevnte andre ting som ble servert i et forsøk på å friste ungdommene til å spise frokost sammen med de ansatte.

«Vi tenker at frokost er et viktig måltid som ungdommene må spise, vi serverer et variert tilbud med knekkebrød, moderne havregrøt med honning og nøtter som man ser på Instagram i tillegg til fruktsmoothie og omeletter, men det er sjelden noen av ungdommen blir fristet av det. Vi får dessverre ikke mulighet til bygge gode relasjoner til ungdommen rundt matbordet» (Egzon).

4.2.2 Lunsj

Flere informanter har uttalt at ungdommene som ikke har dagtilbud eller er hjemme fra skole eller jobb av forskjellige årsaker, spiser lunsj på institusjonen. Dette er ofte det første måltidet for dagen for ungdommene uten dagtilbud og en god mulighet for miljøterapeutene å snakke med dem.

Zainab forteller at hun liker å spise lunsj med ungdommene og bruker muligheten til å spørre om hvordan de har det og hvilke planer de har for resten av dagen.

Lunsj på Solsiden er relativt likt frokost, det vil si at det serveres samme type brødmatt, pålegg, osv. Noen ansatte serverer også varmmat i tillegg til brødmatt eller som et alternativ til det.

Varme retter som serveres kan være rester fra middagen, supper, omeletter eller andre enkle småretter, avhengig av miljøterapeuten og deres ferdigheter på kjøkkenet.

Lee forteller følgende: «det varierer veldig hva ungdommene får til lunsj av varmmat. Noen miljøterapeuter er flinkere enn andre til å lage mat og trives bedre enn andre på kjøkkenet.

De med utenlandsk bakgrunn er vant til å spise varmmat til lunsj og lager ofte det.

Ungdommene liker det også. De kommer som regel ned til kjøkkenet når det lukter varmmat til lunsj».

4.2.3 Middag

Flere informanter har uttalt at middagsmåltidet er det mest essensielle måltidet, siden det kan være den eneste anledningen til å samle seg i løpet av dagen. Det er en ønsket situasjon at alle deltar på middagsmåltidet, og tidspunktet for servering er fast bestemt. Kl. 17:00 skal bordet være dekket ferdig og middag klar for servering.

«Ungdommene vet at middagen alltid serveres rundt kl. 17:00 og at vi ønsker at alle spiser sammen rundt matbordet. Det er ofte det eneste måltidet om dagen hvor alle kan samles og ha en hyggelig prat. Det skaper felleskap og tilhørighet, det blir liksom mer hjemmekoselig» (informant, Erik).

De fleste informantene uttalte at middagsmåltidet var det mest strukturerte og at flere ungdommer deltok på dette måltidet. Chris uttalte at ansatte brukte mye energi og tid på å forberede middagen. De andre informantene bekreftet at middagen stort sett ble laget fra grunnen av, men noen ganger kunne halvfabrikata bli brukt. Supper og sauser kunne noen ganger bli tilberedt fra grunnen av, mens andre ganger kunne poser eller ferdigsauser bli benyttet. Informanter opplevde at ikke alle ungdommene var vant til samme type mat, avhengig av etnisitet, bakgrunn og tidligere bostedet. Noen var vant til hjemmelaget mat, mens andre var mer vant til halvfabrikata. Alle informantene kunne bekrefte at tiden på kjøkkenet var en spesiell tid som la til rette for gode, genuine relasjoner med ungdommene.

«Å stå sammen med ungdommene på kjøkkenet har alltid vært for meg en unik mulighet for å bli bedre kjent med dem. Ved å jobbe samme mot et felles mål som dekker et grunnleggende behov som å spise, føles alle like. Maktbalansen mellom ungdommene og ansatte jevnes ut og vi kan snakke sammen på en bedre måte liksom» (informant, Zainab).

Informantene opplyser at de fleste miljøterapeutene på Solsiden er opptatt av å ha et variert utvalg av middagsretter på Solsiden, og det serveres både fugl, fisk og kjøtt.

Tilberedningsmetodene varierer fra steking, baking, koking til grilling. Flere informanter beskrev middagsmåltidet i hverdagen som et "multikulturelt middagstilbud", med et internasjonalt måltid som ofte kan være hentet eller inspirert av en av ungdommenes etniske bakgrunn.

«Ungdommene kan ha forskjellige ønsker om middager som speiler deres kulturelle arv, men halalmat er viktig for dem i perioder, spesielt i Ramadan» (informant, Lee).

4.2.4 Kveldsmat

Ved spørsmål om kveldsmat forteller informantene at Solsiden ikke har noen fast struktur rund det, og at ungdommene er velkomne til å forsyne seg fra kjøkkenet. De kan både spise middagsrester og lage seg brødmatt hvis de ønsker det. Det er også lov å spise på eget rom.

«Vi vil helst at ungdommene spiser i fellesarealet sammen med oss, men vi har full forståelse for at de også trenger litt tid for seg. Vi pleier ikke å masse på dem når det gjelder kveldsmat, spesielt ikke hvis de har vært sosiale i løpet av hele dagen og spist middagen sammen med oss» (informant, Marianne).

Alle informantene forteller at brødmatt ikke er det mest attraktive alternativet som frister ungdommene. Informantene opplyser at ungdommene var mer villig til å tilbringe mer tid sammen med de som lagde noe godt. Ungdommene var også mer deltakende i forberedelsene når de likte maten som skulle serveres.

«Det er egentlig ikke lov på Solsiden å lage en ny varmrett til kvelds, det blir jo som om man lager to middager. Men noen nattvakter gjøre det allikevel og det liker ungdommene. De hjelper til og med i matlagingen og sitter lenge og prater med nattvaktene» (Informant, Chris).

4.2.5 Helg

Informantene forteller at måltidene i helgen har en løs struktur, middagene blir servert litt seinere fordi ungdommene våkner seinere enn på hverdagene, de spiser første måltid seinere og er som regel ikke sultne kl. 17:00. Videre fortalte noen av informantene at både miljøterapeuter og ansatte la mer innsats i måltidenes forberedelser i helgene.

«Ungdommene er mindre stresset i helgene, de har bedre tid og liker å kose seg med god mat og Netflix. På vinteren vi lager ofte mat sammen og ser gjerne på en serie på tv» (informant, Egzon).

Helgen er også dagen for kjøp av godteri, smågodt og brus. Ungdommene får mulighet å være med miljøterapeutene til butikken for å velge det de vil ha.

«Ungdommene gleder seg som regel til turen til Rema 1000, de vet at de kan plukke det de liker av godteri. Det er ofte en hyggelig tur sammen, vi går til butikken og prater om alt og ingenting» (informanten, Zainab).

«Helgeturen til butikken gir ofte mulighet for å snakke med barna om viktige tema, de er som regel innenfor toleransevinduet når de vet at de skal velge godteri i butikken. Det er sykt hvor mye sukker kan være med å regulere mennesker» (informant, Lee).

4.3 Miljøterapeutenes holdninger til matens rolle for barnas trivsel og helse

Alle de som ble intervjuet, fortalte at mat og måltider på Solsiden hadde en stor innvirkning på helsen og trivselen til ungdommene. Informantene påpekte blant annet at måltidene hadde stor betydning for ungdommenes trivsel på institusjonen og tilhørigheten til stedet fordi mat og de aktivitetene som er knyttet til det var viktige arenaer for kommunikasjon, samarbeid, fellesskap og relasjonsbygging.

«Jeg tror at det er veldig viktig at barna opplever gleden som kommer av å spise god næringsrik mat sammen med andre. Det er bra for barna, liksom på alle måter. De lærer om respekt, de lærer å dele for ikke å snakke om tilhørighet. De blir bedre kjent med de ansatte og lærer å stole på de voksne. Når barna ser oss, miljøterapeuter, nesten hver dag, spiser sammen med oss og deler så mange hverdagslige ting med oss, blir det enklere for dem å dele følelser som sorg, glede og mye mer» (informant, Lee).

I løpet av intervjuene formidlet miljøterapeutene at måltidene og mat som aktivitet gir barn og ungdom på solsiden struktur og forutsigbarhet i hverdagen. De blir bedre til å planlegge og får med seg kunnskap de kan bruke resten av livet. Maten er også viktig del i barnas sosialiseringssprosess ved at de lærer normer, skikker og tradisjoner.

«Ungdommene lærer om bordskikk, respekt og deling når vi sitter rundt matbordet. Når vi sender maten rundt til hverandre lærer de om å dele mat med andre, de lærer om å passe

på at alle for nok mat. Når ungdommene får venner på besøk til middag lærer de om å servere gjester først» (informant, Zainab).

«Jeg kommer fra en kultur hvor det er vanlig å bruke hender og ikke bestikk når vi spiser. Det bruker ofte som eksempel for å lære barna om andre kulturer og tradisjoner» (Informant, Lee).

Miljøterapeutene på Solsiden snakker om måltider sammen med ungdommene, spesielt middagen, som et viktig element av deres arbeid med beboerne. Informantene beskriver en koselig og rolig atmosfære ved middagsbordet hvor store og små har fine samtaler med hverandre.

«Tiden rundt matbordet er ofte veldig koselig, vi snakker som regel med ungdommene om hvordan de har det og blir oppdatert på det som skjer i deres liv». (informant, Chris).

Videre forteller informantene at bruk av maten er med på å vise omsorg overfor barna, noe som fører til økt trivsel blant beboere. Når miljøterapeutene lager maten ungdommene liker blir de glad og tilgjengelig for samtaler.

«Ungdommene blir alltid glad når de får servert ønskemiddagen sin, de føler seg sett og hørt. De føler seg viktig. Også liker de at de kan være med å bestemme noe så viktig som hvilken mat alle skal spise på en bestemt dag. Det jevner ut maktbalansen mellom ansatte og ungdommene» (informant, Egzon).

Matlaging på Solsiden er uten tvil en viktig del av omsorgen ovenfor barna. Informantene forteller at de ser på matlaging som et nyttig verktøy som forvandler Solsiden til et hjem. Når det lukter god mat blir tilværelsen mye bedre.

«Å lage god mat til barna bør være del av definisjonen på god omsorg, tenker jeg. Det er vår oppgave å passe på at barna får god, hjemmelagd, næringsrik mat. Når vi står på kjøkkenet og lager mat lukter hele huset godt. Og det liker alle, liksom.» (Informant, Egzon).

De andre informantene forteller om flere eksempler i forbindelse med matlaging og omsorg. De nevner blant annet at de lager vafler og kaker sammen med ungdommene på søndager og ferier. Noen ganger lager miljøterapeutene bursdagskake til ungdommene, mens de er

ute av huset som overraskelse, og andre ganger lager de kaken sammen. Miljøterapeutene ser at ungdommene setter pris på omsorgen de får ved at ansatte husker deres bursdag, og lager kake.

«Spesielle dager som ferier, jul og bursdager kan være krevende dager for ungdommene fordi de vet hva som skjer i andre, vanlig hjem. De vet at de andre barna feirer jul og bursdager sammen med familien og kanskje reiser på ferier med foreldre og søsken, mens de må være sammen med oss ansatte. Ved å huske deres bursdag, ved for eksempel å lage en god kake sammen, er vi med på å redusere savnet til de andre i livet, samtidig som vi utøver god omsorg og styrker relasjonen til ungdommen» (informant. Eirik).

Det finnes ingen konkret fasit på hvordan en miljøterapeut kan bygge en god relasjon til barn/ungdom på institusjonen, men Bufdir lister opp følgende elementer i sine anbefalinger:

- Utfør handlinger som viser at du bryr deg om ungdommen.
- Anerkjenn vonde følelser og forsøk å hjelpe ungdommen til å reformulere sine fortolkninger av virkeligheten når den oppleves håpløs og vanskelig.
- Vær varm og raus; gi omsorg med ord og med fysisk kontakt der relasjonen tillater det.

Møt avvisning med varsom tilnærming. Ikke gi deg. (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2019).

4.4 Miljøterapeuters erfaring med traumbasert omsorg

Miljøterapeutene som ble intervjuet forteller at de har opplevd situasjoner på jobb der barna mister kontrollen over seg selv og utagerer, enten på personalet eller ved å knuse gjenstander på institusjonen. Triggeren, altså det som utløser utageringen, kan være noe så enkelt som at miljøterapeutene lagde mat på en måte barna ikke likte, eller at de har sagt nei til å kjøre til skolen og utfordret barna til å ta bussen. Triggeren kan være vanlige situasjoner som andre barn og ungdommer forventes å takle uten å lage en stor sak ut av det, men som beboere ikke takler på samme måte.

Barnas reaksjoner bør da forstås i lys av deres traumer når det er vanskelig å vite den konkrete årsaken til barnas reaksjoner. Det er også viktig å huske at disse reaksjonene ikke kommer av fornuftige eller rasjonelle refleksjoner hos barnet.

Et mulig svar på årsaken til barnas utagering kan komme når miljøterapeuter ikke ekskluderer at diverse situasjoner kan vekke et dårlig minne eller et savn hos barna. Kanskje maten miljøterapeutene lagde fikk barna til å tenke på hvor mye han/hun savner maten et familiemedlem lagde før de flyttet inn i institusjonen? Fikk kjøresituasjonen barnet til å tenke på en bror, en far eller en onkel som alltid var på tilbudssiden? Det er vanskelig å si, men det er åpenbart at sterke følelser som er vanskelige for barna å forholde seg til, kan utløses i situasjoner som for andre barn vil oppleves som mindre dramatiske.

Observasjonene passer i hvert fall godt med Jørgensens og Steinkopfs beskrivelse gjengitt tidligere, av hvordan traumatiserte barns hypersensitive nervesystem kan komme til uttrykk (Jørgensen & Steinkopf, 2013, s. 3)

Jeg tolker målet om «opplevd trygghet» i TBO dithen at miljøterapeutene bør jobbe for å forstå hva som ligger under atferden, og til og med prøve å bruke slike situasjoner for å vise barna at det er lov (og trygt) å være sint. Ved å anerkjenne barnas følelser på denne måten, vil de vise at de bryr seg om ham/henne, at de tåler følelsene deres og ønsker å hjelpe til med å forstå dem.

Miljøterapeutene må prøve å hjelpe barna til å danne seg et nytt bilde av de voksne og tørre å søke trøst og hjelp når de trenger det. Miljøterapeuter må tilrettelegge for at barna endrer dårlige assosiasjoner, slik at de kan utvikle positive følelsesmessige reaksjoner samtidig som de lærer å skille mellom utrygge voksne og voksne som er trygge.

En god relasjon til barn og ungdom på institusjon som er basert på forutsigbarhet, omsorg og ærlighet vil forhåpentligvis forandre barnets syn på de voksne. Men forandringsprosessen og en god relasjon til barna krever at miljøterapeuter er bevisst sin rolle og atferd i møte med barnas utfordringer og følelsesuttrykk. Traumebevisst omsorg betyr blant annet at utagering skal ikke møtes med sinne. I stedet må miljøterapeuter prøve finne ut hva som ligger bak

barnas utagering, samtidig som de tar ansvar for å skape en god relasjon til barna som kjennetegnes av gjensidig respekt og anerkjennelse.

Til tross for omsorgssvikt som fellesnevner hos mange barn som bor på institusjon har de ulike behov for oppfølging og ivaretagelse. I arbeidet med de er det derfor viktig å være nysgjerrig og oppmerksom på deres spesifikke behov. Da en god relasjon er avhengig av kunnskap om barnas bakgrunn, historie og preferanser. Slik informasjon får miljøterapeutene som regel tilgang til ved å lese barnas mappe, men de kommer enda tydeligere fram i daglig interaksjon på institusjonen og deltakelse i felles aktiviteter som matlaging og alle forberedelser som er knyttet til den.

Å jobbe på institusjon gir mulighet til kontinuitet i kontakt med barna. Miljøterapeutene er med barna i korte og lange perioder, avhengig om man jobber medlever turnus som går i flere døgn eller vanlig turnus der man er til stede enten på dagtid eller kveldstid. Men uansett hvilken turnus miljøterapeutene jobber, får de både være med og observere barna i forskjellige situasjoner og humør. Noe som gir de mulighet til å danne seg en komplet bilde: bildet av barna og deres behov.

Kontinuitet vil legge til rette for at miljøterapeutene tør å bli bedre kjent med barna på institusjonen, den vil være en trygghet både for voksne og små som gjør at de kan stille hverandre vanskelig spørsmål som hadde ellers ikke turt å spørre.

Ifølge miljøterapeutene som ble intervjuet til denne masteroppgaven har alle barna de jobber med opplevd komplekse traumer. Alle har vært utsatt for langvarig omsorgssvikt før plasseringen på institusjonen. Noe som gjør at de trenger mye støtte og veiledning for å lære å kontrollere egne følelser og impulser. Miljøterapeutene forteller at de er bevisst på hvordan de tilrettelegger for at barna skal ha en positiv følelsesmessig utvikling og bruker traumebevisst omsorg i kombinasjon med gode aktiviteter og matlaging for å nå målet, slik at barna kan ha det fint med seg selv og med andre barn i diverse sosiale arenaer. Mange barn og unge med traumer kjenner på mye sinne og aggresjon, og for noen kan det komplisere samværet med andre personer (Øverlien, Hauge, & Schulz, 2016, s. 287). Det kan gjøre at jevnaldrende trekker seg unna det utsatte barnet (ibid.). For å motvirke dette må

barnet utvikle sosial kompetanse. Øverlien, Hauge & Schulz påpeker at en forutsetning for sosial kompetanse er at barna lærer seg å kunne gjenkjenne, forstå og regulere egne emosjoner (2016, s. 287). Først når barna kan forstå og godkjenne andres følelsesuttrykk, kan de tilegne seg sosiale ferdigheter slik at de blir i stand til å komme overens med venner, ifølge forfatterne (ibid.).

Informantene forteller at en viktig del av deres jobb med barna er å lære dem å sette ord på egne følelser. Spesielt tunge følelser som kan trigge utageringer og annen atferd som kan resultere i sosial ekskludering. I arbeid med barn på institusjonen opplever miljøterapeutene at barna kan oppleve tunge følelser som sorg, savn, angst og sinne eller andre følelser som kan knyttes til traumatiske opplevelser. Det virker samtidig sannsynlig at barnas evne til å regulere følelsene sine også betyr noe for hvordan de presterer på andre områder. Barn som har lært seg å regulere seg selv vil trolig ikke bare ha bedre sjanser til å skape seg et godt nettverk av venner, men også å gjøre det bedre på skolen for eksempel. Evnen til følelsesregulering kan dermed være viktig for å bli godt integrert på forskjellige arenaer.

4.5 Ungdomskosthold

Miljøterapeutene som ble intervjuet opplyser at de fleste ungdommene som har bodd på Solsiden har dårlige kostholdsvaner når de flytter inn på institusjonen. De spiser for mye sukker og er alt for glad i fastfood. Videre snakker informantene om ungdommenes høye forbruk av brus og energidrikker, som en utfordring som skaper konflikt når miljøterapeuter prøver å begrense ungdommenes inntak av det. Informantene ser på utfordringen som en omsorgssvikt fra tidligere omsorgspersoner som ikke har klart å lære barna om kosthold.

«Omsorgssvikt kommer i mange varianter, dårlig kosthold kan være en av dem. Vi har hatt mange barn på Solsiden som ikke spiste noe grønnsaker hjemme og var kun vant til Fjordlandposer til middag» (informant, Lee).

Informantene never også at mange ungdommer har tidligere bodd i hjem med lite tilgang på mat, enten på grunn av foreldrenes lave økonomi og prioriteringer, rusproblemer, psykiskproblemer, osv.

Informantene ser også på ungdommenes dårlige matvaner som en mulighet for å bygge gode relasjoner rund matlaging som aktivitet.

«Ved å lage en sunnere versjon av fastfood-retter som kebab og hamburger sammen med barna, får jeg mulighet til å lære dem at det finnes bedre alternativer til gatemat. Barna blir som regel glad når vi står sammen på kjøkkenet og lager en saftig hjemmelagd burger. Deretter sitter vi sammen og spiser, mens vi tar en hyggelig prat. Jeg opplever at barna ofte er mer mottakelig for samtaler, og er mer mentalt tilstede rundt et godt måltid» (Informant, Egzon).

4.6 Mat som læringsarena

Mat og matlaging, i tillegg til aktivitetene knyttet til det, kan være en fantastisk læringsarena for barn og ungdom da prosessen byr på fine muligheter til å lære dem om matvaner, kosthold, kultur og mye mer.

Informantene som ble intervjuet til prosjektet nevner blant annet følgende læringsområder som barn og ungdom kan få kunnskap til takket være aktiviteter rundt mat.

1. Mat er med på å lære barn og ungdom om gode spisevaner. De lærer om behovet for å spise et balansert og næringsrikt kosthold, samtidig som de lærer om matkategoriene, porsjonsstørrelsene og fordelene med å spise en rekke frukter og grønnsaker.

«Når vi lager mat til barna prøver vi å tilby et variert kosthold slik at de får gode matvaner både mens de bor på Solsiden og etter at de flytter ut. Vi vet at mat er en trivselsfaktor som kan ha store innvirkninger på både fysisk og psykisk helse» (Informant, Egzon).

2. Matlaging lærer barn og ungdom om ernæring: De får en bedre forståelse av den ernæringsmessige verdien av maten de spiser, inkludert vitaminer, mineraler og andre viktige næringsstoffer som er i maten.

«Vi hadde en vikar på Solsiden som var veldig opptatt av trening og mat, og var veldig kul. Ungdommene likte ham veldig godt og var nysgjerrig på alt han lagde på jobb. Ungdommene likte å hjelpe til når han stod på kjøkkenet og spurt ham mye om vitaminer, proteiner og hva han spiste for å være så godt trent. Han var veldig flink til å forklare alt de lurte på. Ungdommene var alltid i godt humør når han var til stedet» (Informant, Marianne).

3. Matlaging kan være en mestringsarena som gir ungdommene en positiv og styrkende opplevelse. Matlaging er en viktig livsferdighet som kan hjelpe barn og tenåringer å lære om mat, ernæring og hvordan man utvikler gode spisevaner. Når de står og hjelper til på kjøkkenet lærer de grunnleggende matlagingsferdigheter som kutting, måling og steking. De lærer å stole på seg selv og deres evne til å ivareta seg selv etter oppholdet på institusjonen.

«Å kunne lage mat til seg selv er et viktig steg mot selvstendigjøring. Når ungdommene begynner å mestre matlaging får de en fin mestringsfølelse og så begynner de å snakke om at de gleder seg til å lage samme rett i en egen leilighet» (Informant, Chris).

4. Mat er en arena for kulturforståelse som hjelper ungdom å bli kjent med andre kulturer og vaner.

«På Solsiden lager vi forskjellig matretter fra forskjellige land, og det åpner for fine samtaler med ungdommene om rettens opphav, historien og tradisjoner i forskjellige land» (Informant, Zainab).

5. Lære om matavfall: Hjelp barna med å forstå effekten av matsvinn på miljøet, og oppmuntre dem til å redusere matavfall ved å planlegge måltider, lagre mat på riktig måte og utnytte rester.

«Ved å planlegge ukemenyer og ønskemiddager, sørger vi for å ha minst mulig matsvinn. Vi har også en dag i uken hvor vi spiser matrester fra tidligere middager. Det er som regel på torsdager. Ungdommene på Solsiden vet hensikten bak rester-torsdag og forstår det veldig godt» (informant, Lee).

Generelt kan mat være en god læringsarena for barn og ungdom. De får gode muligheter til å lære om sunne spisevaner, ernæring, kulturelle betydninger, kulinariske ferdigheter og matavfall. I tillegg til å legge til rette for sosialisering, fellesskap, mestringsfølelse og gode relasjoner til miljøterapeutene som er med i matlagingsprosessen.

4.7 Mat og psykisk utfordringer

Barn og ungdom kan oppleve ulike psykiske utfordringer. Som tidligere nevnte har det fleste barn og ungdom som bor på institusjoner i Norge opplevd diverse traumer som kan prege deres liv og psykisk helse. Det er barn og ungdom som trenger en mer systematisk og spesialisert oppfølging som blir plassert i en barnevernsinstitusjon (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021b). Dette er blant annet barn og ungdom som tidligere har opplevd omsorgssvikt. Omsorgssvikt er når fysiske, psykiske og følelsesmessige behov ikke blir ivaretatt, og når barn og ungdom ikke får tilstrekkelig omsorg og beskyttelse fra foreldrene sine (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021a). Omsorgssvikt kan forekomme av ulike årsaker. Dårlig stell, mangel på mat og mangel på klær kan bli ansett som omsorgssvikt. Andre årsaker til omsorgssvikt kan være vold, psykiske problemer hos foreldre og psykisk mishandling av barn. Omsorgssvikt over en lengre periode kan være skadelig, og kan påføre langvarig helseskader hos barn og ungdom (ibid).

Barn og ungdom som bor på Solsiden er ingen unntak, de har dessverre opplevd diverse traumer som har en negativ påvirkning på deres trivsel og livskvalitet. Disse utfordringer kan

direkte knyttes til en omsorgssvikt før flyttingen til Solsiden, men kan også bli knyttet til omgivelsene og selve oppholde på institusjonen.

Mangel på kontinuitet og stabilitet i personalgruppen kan forsterke tidligere traumer, ustabilitet og uro. Hyppige endringer i de voksne rundt seg kan føre til vansker med å utvikle trygge og stabile relasjoner.

«Å jobbe på institusjon er en givende, men krevende jobb som ikke er for alle. Mange slutter etter veldig kort tid. De takler ikke utageringer og ungdommenes sterke følelsesuttrykk. De forstår ikke at dette er kun en fase og at relasjonen til ungdom blir bedre når man klarer å stå i den første fasen. De forstår heller ikke at det er skadelig for barnas emosjonelle tiknytning når de gir opp og slutter» (Informant, Erik).

Dette kan forsterke andre utfordringer som ensomhet og følelsen av isolasjon. Barn og ungdom på barneverninstitusjoner kan føle seg utelatt fra samfunnet og skolen, og de kan ha vanskeligheter med å danne og bevare relasjoner til jernaldrende.

«Vi ser at noen ungdommer sliter med relasjoner både til oss og til jevnaldrende, de deltar ikke så mye i fellesaktiviteter og sitter ofte alene på eget rom. Det er ofte de som har meg seg en tung bagasje fra før. De sliter med angst og en del er deprimert. De kan føle seg verdiløse, tror ikke så mye på seg selv og trenger mye motivasjon for å delta i aktiviteter med oss. Disse barna trenger mye omsorg og vi støtter oss mye på mataktiviteter, blant annet, og TBO for å komme i posisjon for å hjelpe ungdommen» (Informant, Zainab).

Traumebasert omsorg handler om å skape en trygg og støttende omgivelse for barn og ungdom som har opplevd traumer. Mat kan være et viktig verktøy og en del av denne omsorgen som gir både næringsstoffer og en følelse av trygghet og stabilitet. I prosessen er det viktig å involvere ungdommen ved at de kommer med forslag til hva de ønsker å lage, hvilke ingredienser de ønsker å bruke og at aktiviteten blir gjennomført på en respektfull måte som holder barna innenfor deres toleransevidu.

Miljøterapeuter må huske at hver ungdoms opplevelse av traumer er unik og det samme gjelder deres forhold til mat. På denne måten kan det tilrettelegges for utviklende og

støttende mataktiviteter som fremmer barnas vekst, og ikke får dem til å gjenoppleve tidligere traumer.

5. Empiri, analyse og drøfting

I løpet av dette kapittelet skal jeg presentere mine funn, i tillegg til å analysere og drøfte dem opp mot teorien jeg presenterer. Jeg skal presentere mitt empiriske datamateriale i form av direkte og indirekte sitater fra deltakerne. Da jeg spurte miljøterapeutene om deres møter med beboerne, hvordan de tenker om miljøterapi, traumbasert omsorg, aktiviteter og mat, blant andre ting.

Det empiriske datamaterialet handler ikke om alle barn, men handler kun om de som bor der miljøterapeutene jobber. Jeg deler dette kapittelet inn i 6 underoverskrifter basert på temaer som blir vurdert som sentrale og viktige funn i det empiriske datamaterialet. Hvert kapittel vil være oppbygd i den form av at empiri presenteres i form av sitater. Jeg vil kontinuerlig analysere, fortolke og drøfte funn, men først skal jeg presentere informantene som deltok i prosjektet, og deretter presenterer jeg sentrale temaer og viktige funn.

5.1 Relasjonsarbeid

I arbeid med mennesker, både store og små, snakker vi ofte om den relasjonen begge parter har til hverandre. Begrepet relasjon er nesten et kjernebegrep i sosialt arbeids litteratur (Aamodt, Den gode relasjonen, 2014, s. 41). Dette er noe jeg selv har erfart i alle mine jobber med barn og ungdom og som mine informanter bekrefter ved at de nevner begrepet og legger vekt på det som essensielt i arbeid med barn og ungdom. Relasjon og relasjonsarbeid er en viktig del av traumbasert omsorg, i tillegg til å være grunnleggende for et godt samarbeid mellom beboere og miljøterapeuter.

Helen Perlman (1957) påpeker at det er få andre begreper som blir nevnt oftere enn dette begrepet.

I deres daglige arbeid med barn og ungdom på institusjonen forventes det forskjellige ting fra miljøterapeutene. De skal ha samtaler med barna, tilrettelegge for at de skal ha det bra og hjelpe dem som trenger det med selvregulering. Miljøterapeutene skal hjelpe barna til å føle seg trygge der de bor og på de voksne som er tilstede. Oppgaven er nesten umulig hvis ikke begge har en god relasjon til hverandre. Ifølge Hollis (1972, s. 228) er relasjonen mellom sosialarbeider og klient fundamentet for arbeidet som skal gjøres. En god relasjon er noe alle mine informanter er opptatt av og sier at det er noe de jobber med hver dag. Som jeg forstår det så snakker de om et dynamisk og veldig delikat gjensidig forhold mellom dem og beboerne.

Relasjonen er i kontinuerlig utvikling i både positiv og negativ retning. Når utviklingen er positivt så vil den sørge for at både miljøterapeutene og barna har en god kommunikasjon og forstår hverandres behov. En god relasjon hjelper begge til å bli bedre kjent. Dessverre kan man ikke si det samme om en negativ utvikling i relasjonen da den bidrar til konflikt og stopper kommunikasjon mellom barna og miljøterapeutene.

Informantene forteller at det er flere faktorer som kan påvirke kvaliteten av relasjonen de har til barna. Faktorene kan knyttes til sosial, biologiske bakgrunn, men også til miljøterapeutenes interesse i barna både generelt og spesifikk knyttet til den ene beboer eller den andre. Dette kommer i tillegg til deres engasjement og vilje til å jobbe med relasjonen. Alle mine informanter nevner TBO og aktiviteter med barn som et fint verktøy for å skape gode relasjoner til hverandre.

5.1.1. Relasjonell trygghet

Barn som har erfart manglende eller problematisk tilknytning med andre vil ta disse erfaringene med seg inn i nye relasjoner. Noen har opplevd voksne som har vært ustabile, skremmende, voldelige, høylytte, eller neglisjerende og fraværende. Noen barn har opplevd mange brudd, brå og uforutsigbare endringer. I møte med barn som strever med relasjonell

trygghet, blir det viktig som trygge voksne å finne løsninger som bidrar til relasjonell trygghet.(Thorkildsen, 2020).

Et godt eksempel på det kan forstås via det Marianne sier når hun bruker en tidligere erfaring med barn X.

«Barn X kom til Solsiden og sa på første møte at han ikke trengte noe hjelp fra oss miljøterapeuter og var veldig skeptisk til hva vi kunne bidra med for at han skal ha det bra på institusjonen. Gutten kom fra vanskelige forhold hjemme og hadde bodd i fosterhjem før han kom til oss. Det tok lang tid og mange fine aktiviteter sammen før X fikk en god relasjon både til stedet og oss miljøterapeuter»

Lee hadde også et eksempel på en jente som var like skeptisk til institusjonen på samme måte som barn X var når han kom til Solsiden. Lee forteller at jenta hadde opplevd veldig mistillit i relasjoner og det var derfor viktig for Lee som miljøterapeut at hun jobbet med tillit for å etablere en god relasjon til jenta som kunne få henne til å oppleve både fysisk og mental trygghet. Videre forteller Lee at felles aktiviteter som matlaging, men spesielt friluftaktiviteter sammen med jenta var nøkkelen for å skape en god relasjon.

Friluftsliv handler mye om samarbeid mellom mennesker, Safvenbom hevder at friluftsliv tilbyr situasjoner som skaper gjensidig avhengighet av hverandre. Gjennom å løse oppgaver i felleskap kan deltagerne oppleve styrkede samhold, økt opplevelse av felleskap, en felles historie som knytter mennesker sammen.

Dette kan bidra til en følelse av samhold gjennom å løse oppgaver i felleskap som igjen kan gi en følelse av felles historiebygging som knytter mennesker sammen. (Safvenbom, 2011, s. 176).

Det kan forklare på flere måter det miljøterapeuten beskriver som årsak til en bedre relasjon til barna.

Jeg opplever at begge miljøterapeutene snakker om tillit og hva man må gjøre for å etablere det når barna av forskjellige årsaker ikke tror på miljøterapeutene som representanter av en alder (de voksne) eller et system. Disse årsakene kan være mange og diverse, de kan knyttes

til barnas erfaring med voksne i egen familie i oppveksten, eller voksne i systemet som politi, lærere, miljøterapeuter, ansatte i barnevernet osv.

Det kan tenkes at mistilliten Lee beskriver kan handle om at barnet gjennom sin tidligere erfaring ikke hadde tiltro til at andre virkelig er oppriktige når de formidler at de ønsker å hjelpe. Til tross for hva de sier og hvor imøtekommende de fremstår. Derfor kan relasjonen være preget av mistillit og det vil kanskje føre til at kommunikasjonen blir inkongruent (Aamodt, 2014, s. 47).

Relasjonen er det beste verktøyet miljøterapeutene har i arbeid med barn og ungdom. I boka «Bære eller Briste» forteller Røkenes og Hansen at relasjonen er viktigere enn det som blir sagt eller gjort. Videre forteller de at det en fagperson sier og gjør blir fortolket ut ifra hvilken relasjon den andre har til denne fag personen (2015, s. 178).

Etter min mening handler dette om at miljøterapeutene har relevant fagkunnskap om barnas behov i tillegg til vilje til å stå i krevende situasjoner før man blir bedre kjent. Fagpersoner må kunne tåle avisninger samtidig som de bruker miljøet rundt seg for å skape nye muligheter for gode relasjoner.

I samtale med informantene mine ble det flere ganger nevnt kommunikasjon og bevisst nysgjerrighet til barnas personlighet og preferanser som et middel for å bli bedre kjent.

Man blir bedre kjent når man lytter til den andre.

5.1.2. Lytte til barna

I løpet av samtalen kom Marianne med et forslag til hvordan miljøterapeuter kan jobbe med relasjon og tillit og hvordan de kan skape en plattform for godt samarbeid med barna: Å være ydmyk samtidig som man prøver å vise forståelse til det barna opplever og har opplevd. Lytt til barna og finn ut sammen hvordan barna vil ha det. Barna har ofte en tanke om hva de vil, og det er miljøterapeuter som tilrettelegger for at barnas stemme kommer frem. Spør barna hvilken type mat de liker før du som miljøterapeut planlegger en aktivitet rundt matlaging for eksempel.

Jeg tolker det som at Marianne her snakker om en anerkjennende holdning i møte med barna. Hun anerkjenner dem som individer, hvor hun sier at det er bedre at de kommer med

forslag, enn at miljøterapeuter gjør det. I tillegg tar hun opp viktigheten av gode forklaringer og formidling av hva rollen til miljøterapeuten er. Ifølge Schibbye (2009) inneholder begrepet anerkjennelse ingredienser som lytting, forståelse, aksept, toleranse, bekreftelse og åpenhet. Marianne legger vekt på flere av ingrediensene i begrepet anerkjennelse, som å vise forståelse, lytte, åpenhet, aksept og bekreftelse.

Egzon var også opptatt av både å involvere barna og å lytte til dem. Han sier at: «God miljøterapi handler om å involvere barna, hvis vi skal planlegge en aktivitet så må vi spørre barna om de har noen ønsker. På denne måten kan vi vise at vi bryr oss om dem og at vi som miljøterapeuter ikke har et ønske om å kontrollere barnas hverdag». Det er tydelig at Egzon har et sterkt ønske om å gi barna en stemme, han ønsker å gi dem valgmuligheter i tillegg til mulighet for medvirkning. Han ønsker å veilede, hjelpe, men uten å kontrollere alle aspekter av situasjonen.

Egzon forteller videre at han har gode erfaringer med å involvere barna i alle prosesser som har med dem å gjøre. «Ved å spørre barna hva de ønsker, eller liker blir jeg bedre kjent med dem; samtidig som jeg får viktig informasjon som jeg kan bruke når jeg skal for eksempel ha en viktig samtale med barna.»

Zainab sier at «det er viktig å lytte til barna, samtidig som vi prøver å få dem til å føle seg sett og hørt». Hun nevner aktiv lytting og genuin interesse i barnas liv som viktige ingredienser når miljøterapeutene prøver å hjelpe barna til å føle seg trygge.

Lytting er også sentralt innenfor anerkjennelsesteorien (Schibbye, 2009). Ifølge Schibbye (2009, s. 167) er ikke lytting det samme som å høre. Lytting kan gjøres gjennom kroppsspråk, ansiktsuttrykk, stemmeleie og måten man sitter på, slik at klienten ser at man har hele seg rettet mot han eller hun gjennom et ønske om å forstå og lytte til det klienten sier. Det må samtidig understrekes at det å vise barna/klienten støtte og interesse ikke må forveksles med at man er ute etter å finne et problem eller bekreftelser på for eksempel en mulig diagnose hos barna. Likevel må vi også være obs på å ikke på den andre siden la lyttingen bli så nøytral at sosialarbeider oppfattes som likegyldig av klienten (Aamodt, Den gode relasjonen, 2014). I lytting hører vi mer enn kun det verbale budskapet. Man lytter bak ordene. Hun beskriver også lytting som uforenelig med å være forutinntatt, altså det handler

ikke om å høre på egne forforståelser og fordommer på forhånd. Det er elementært å være åpen og bevisst sine egne forforståelser og fordommer (Schibbye, 2009).

Ved å lytte til barna vil miljøterapeutene få mulighet til å kartlegge hvilke ressurser eller kapitaler barna har, hva som er deres styrker og hva som er deres svakheter, i tillegg til å ha en idé om hvordan miljøterapeutene kan supplere der det finnes en mangel.

Zainab forteller at hun bruker ofte mat og matlaging som et verktøy for å kartlegge barnas tidligere og nåværende situasjon.

Hun gir et generelt eksempel om de diverse prosesser som er inkludert i matlaging og hvordan de hjelper henne som miljøterapeut å nå TBO's tre pilarer: Trygghet, relasjon og selvregulering. «Før vi begynner å lage maten, må vi planlegge hva vi skal spise, så går vi sammen til butikken for å handle mat. Når det er gjort kommer vi tilbake hjem for å lage maten sammen med barna. Vi kutter grønnsaker, vasker det som skal vaskes, dekker bordet og gjør ting klar til middag. Disse prosessene gir oss tid sammen med barna hvor vi blir bedre kjent med hverandre, vi lærer å akseptere hverandre, vi lærer å tåle hverandre».

For meg virker det som om Zainab bruker mat for å starte en dialog med barna samtidig som de gjør noe hyggelig sammen. Hun viser at hun er interessert i barna og tilrettelegger for en aktivitet som barna setter pris på.

Zainab snakker også om lytting og hvordan hun bruker det for å jobbe med relasjonen og samarbeidet med barna på institusjonen og sier: «Det er viktig å vise barna at vi er på samme lag». Det vil si at miljøterapeutene må vise barna at de taler barnas sak.

Videre sier Zainab at for å danne grunnlag for en god relasjon og et godt samarbeid er det viktig at miljøterapeutene spør barna som ikke er etniske norske: «Hva tenker du er riktig, hvordan gjør dere det i deres kultur?». Zainab sier det er viktig å stille slike spørsmål for å ivareta barnas identitet samtidig som man viser at man lytter både til det som blir sagt og ikke sagt.

Egzon sier at «det er veldig viktig å legge til rette for at barn som kommer fra andre kulturer ikke mister kontakten med den kulturen de kommer fra. Når vi lager ukemeny på

institusjonen eller planlegger en matlagingsaktivitet sammen med barna tar vi alltid hensyn til barnas kultur eller preferanser».

I møte med barn med andre kulturer kan det være ting som virker uklare, uforståelige og ukjente for miljøterapeutene. Derfor er det viktig å kunne møte barna med nysgjerrighet og vilje til å lære like mye fra dem som miljøterapeutene ønsker at barna lærer fra dem.

Å møte dem med åpenhet vil tilrettelegge for at miljøterapeutene får mulighet til å kartlegge barnas kapitaler.

5.1.3. Ydmykhet

På intervjuet med Egzon forteller han at det er viktig at miljøterapeutene viser ydmykhet til det barna har opplevd før de kom til institusjonen. Helen Graarud (2019) skriver i en fagartikkel om norsk barnevern at en ydmyk holdning er en av grunnsteinene i mentaliseringsbasert tilnærming. En mentaliseringsbasert tilnærming vil si at man forstår den andre innenfra og seg selv utenfra. For å forstå den andres atferd og menneskelig samspill som meningsfull, er vi avhengige av å kunne ta den andres perspektiv (Graarud, 2019)

Videre legger Egzon vekt på å anerkjenne barna ved å la dem komme med forslag til for eksempel aktiviteter i stedet for at miljøterapeuten skal komme med forslag, han sier at det er generelt bedre å finne løsningen sammen. Forutsetningen for å møte barna på en anerkjennende måte er avhengig av om både barn og miljøterapeut anerkjenner hverandre som mennesker, altså som likeverdige subjekter. Dette hindrer ikke at partene er bevisste forskjelligheten (Aamodt, Den gode relasjonen, 2014). Jeg forstår dette som at Egzon, i likhet med hvordan jeg tolker Aamodt (2014), er opptatt av at relasjonen mellom sosialarbeider og klient ikke skal være slik at sosialarbeider har en ekspertrolle ovenfor klienten (ibid).

Marianne forteller at hun «tenker at de aller fleste barna der hun jobber uansett om de forstår det eller ikke, har en tillitt til at miljøterapeuter har et ønske om å hjelpe dem». Det blir da miljøterapeutens rolle å tilrettelegge for en relasjon som tillater det.

Når barn flytter til institusjon kan det hende at de kommer ufrivillig eller har med seg fordommer i forhold til institusjonen og miljøterapeutene. I dette tilfellet blir miljøterapeutenes evne til å skape en god relasjon til barna det viktigste verktøyet. Marianne sier: «Jeg er veldig opptatt av å være ydmyk i møte med barn når de kommer til oss, jeg prøver å møte dem på en måte som jeg hadde likt å bli møtt på hvis jeg var i deres sko. Jeg liker ikke å bli møtt med fordommer og det liker helle ikke barna tenker jeg». Videre sier Marianne at «i tillegg til å være ydmyk i møte med barna er det viktig å være klar makten vi har som miljøterapeuter i møtet med dem».

5.2 Makt

Maktperspektivet i alle sine former, men spesielt i sosialt arbeid har vært et tema som alltid har vekket stor interesse hos meg. Heldigvis er jeg ikke alene da dette har viset seg til å være både et begrep og et tema som ble tatt opp av alle mine informanter.

Makttemaet var en del av mine planlagte spørsmål til informantene, men alle jeg intervjuet tok opp temaet før jeg begynte å spørre om det.

For meg var det positivt overaskende å høre hvor reflektert miljøterapeutene var over makttemaet og hvor mye de tenkte at det var viktig å prøve å utjevne maktforholdet mellom dem og barna/klienten.

Knyttet til aktivitet rundt maten og matrutiner på institusjonen forteller Lee følgende: «Ofte tenker jeg på hvor mye makt vi har som miljøterapeuter og ansatte på institusjon i arbeid med barna. Vi har makt til å kjøpe maten vi ønsker at barna skal spise, vi lager ukensmeny i tillegg til å servere det vi tenker at barna bør spise». For meg høres det ut som om dette stemmer med det Max Weber sier og hvordan han definere makt i relasjonen til andre. Miljøterapeuter har makt til påvirke barnas muligheter og valg.

På grunn av deres rolle som representanter av staten, utøver miljøterapeuter makt og støtter seg på diverse lovhjemler, samt deres formelle utdanning for å redegjøre for sine handlinger i møtet med barn og ungdom.

Zainab sier: «Vi har en konto på Rema 1000 som vi, miljøterapeuter, kan bruke når vi skal handle maten til institusjonen, beboere har ikke tilgang til det». Dette kan tolkes som om miljøterapeutene på Solsiden har makt over tilgjengelig ressurser som skal brukes på barna mens de oppholder seg på institusjonen eller bofelleskapet som Zainab kaller det.

Miljøterapeutene på Solsiden nevner også at de har en matbod som blir låst og som barna ikke har tilgang til med mindre en miljøterapeut åpner den.

Lee sier: «Vi låser boden med nøkkel fordi vi må ha kontroll over hvor mye mat barna kan spise, de kan ikke bare velge og ta det de vil når som helst. Spesielt når det gjelder brus og godteri. Barna må forholde seg til regler, rutiner og strukturen som vi har på Solsiden».

Dette er noe som kan oppleves som veldig krenkende av beboere på institusjonen og vekker en følelse av avmakt. Grasjø (2012) skriver at en del beboere kan oppleve dette som redusert handlefrihet, overgrep og, om ikke krenkelse av privatlivet. Videre skriver Grasjø (2012, s. 59) følgende om beboere:

De føler at ansatte grafser i deres liv og personlighet. Som beboer må man forholde seg til regler og strukturer en selv ikke har vært med og utforme. Man må stå opp, spise, snakke med personalet eller andre brukere, legge seg på bestemte tider som personalet setter opp.

Til tross for de regler og rutiner som Lee referer til, forteller hun at det kan være situasjoner som krever unntak. Jeg spurte om det kan hende at et barn for eksempel får en is på en mandag når Solsiden har en regel om at det er kun er lørdager at barna får det.

Lee sier: «Ja det har skjedd. Jeg har på en måte brukte is som belønning hvis barna har vært flinke til å forholde seg til avtaler for eksempel. Jeg har også brukt matboden for å tilrettelegge for vanskelige samtaler med barn. At de får noe godt før vi går inn i samtalen».

Marianne forteller om noe lignende når hun sier: «Noen ganger når barna ikke vil stå opp for å gå på skolen prøver jeg å motivere ved å fortelle at de kan velge noe fra matboden hvis de står opp eller at vi kan stoppe på Rema1000 på veien til skolen sånn at de kan velge noe de vil ha med seg i matpakken. Ofte velger de energidrikk».

Jeg tolker slike situasjoner som at miljøterapeuter bruker maten og makten de har i forhold til det som en form for straff og belønning siden barna som aksepterer miljøterapeutenes krav får spise noe de har lyst på. Barna som ikke hører etter får ikke noe ekstra, de kan ikke velge noe fra matboden eller ta en kjøretur til butikken for å velge noe de ønsker. Dette kan også ses som en miljøterapeutisk strategi fra miljøterapeutene for å nå andre mål. De bruker miljø rundt seg og de verketøyne de har, inkludert mat, for å skape gode relasjoner til barna som videre brukes for å gi barna trygghet og til slutt hjelpe dem med selvregulering.

5.3 Mat som miljøterapeutisk verktøy

Erik Larsen (2015, s. 107) forteller at Fink, Hansen og Theilgaard (1999) «beskriver måltider som en miljøterapeutisk grundsten». Zainab sier: «Å sette seg sammen med barn for å nyte en god rett er en veldig viktig tid. Vi bruker tiden rundt matbordet for å spise med barna og for å spørre hvordan de har hatt det på skolen osv.».

Som tidligere nevnt er livet på institusjon preget av regler og rutiner som miljøterapeuter bruker for å tilby barna forutsigbarhet i hverdagen, men også for å nå forskjellige oppdragelsesmål.

Erik Larsen (2015, s. 106) skriver at:

Larsen og Selnes (1983, s.105) betegner slike hverdagslige delstrukturer som nøkkeltider eller nøkkelsituasjoner. Dette er situasjoner der barna og de unge er spesielt påvirkelige, eller som ligger spesielt godt til rette for sosial kontakt og læring. En slik nøkkeltid eller situasjon er måltidet.

Informantene trakk frem flere eksempler hvor måltider har vært en viktig tid for å bli bedre kjent med barna, jobbe med oppdragelse eller andre ting som har vært på deres agenda.

Marianne sier: «Aktiviteter generelt, men matlaging spesielt gir oss en unik mulighet for å bli bedre kjent med barna samtidig som vi skaper en god relasjon til hverandre. Når jeg serverer favorittmaten til barna, spør jeg ofte hva favorittretten er og hvem pleide å lage det til dem

før de kom til Solsiden. Barna begynner ofte å snakke om et familiemedlem som har vært viktig for dem eller om en situasjon hjemme når de bodde sammen med foreldrene for eksempel. Jeg opplever at barna åpner seg mer rundt matbordet og dette gir oss miljøterapeuter muligheten til å hjelpe barna til å sortere vonde følelser».

Zainab forteller: «Jeg spurte barn Y hva han vil spise til ønsket middag. Han svarte at han savnet en rett fra sitt hjemland som han ikke hadde spist siden han flyktet sammen med faren fra Syria til Norge. Vi kjørte til en utenlandsk matbutikk i byen og kjøpte alt vi trengte for å lage Mouloukhia. Jeg har aldri sett barn Y så glad siden han flyttet til oss. Han var så stolt av sin kultur og begynte å snakke om sin mor som ble igjen i Tyrkia når han og far flyktet fra krigen. Han fortalte om søsknene sine som er med moren i Tyrkia og hvor fint de hadde det når de bodde sammen. Midt i matlagingen ringte han til moren på Skype for å vise maten vi lagde, og jeg fikk lov til å hilse på henne. Barn Y hadde bodd på Solsiden i seks måneder og dette var første gang vi visste at han hadde en mor som bodde i Tyrkia. Fra den dagen har min relasjon til barn Y vært fantastisk. Jeg tror at det var viktig for ham at vi ikke glemmer hvor han kommer fra, hans kultur som maten er en stor del av».

Jeg tolker eksemplene fra begge miljøterapeutene som en bevisst og planlagt situasjon som de bruker for å jobbe etter TBO's tre pilarer. Med en felles aktivitet med barna rundt maten har de klart å skape fremgang i relasjonen til dem.

Alle barn har ikke gode assosiasjoner til måltider og matlaging, for noen kan dette bære vonde minner fra perioden før flyttingen til institusjonen. Måltider og mat er et uttrykk for ivaretagelse og overlevelse, men det kan også assosieres med en opplevelse av tomhet, vanskjøtsel og omsorgssvikt. Måltider og mat er uttrykk for følelser og erfaringer (Larsen, 2015, s. 107).

Lee delte sin erfaring med et barn som hadde en negativ erfaring med mat, han fortalte følgende: «Vi hadde en jente på Solsiden som gråt hver gang vi skulle spise et måltid sammen, ingen av oss skjønnte hvorfor. Det tok flere måneder før hun åpnet seg og fortalte at det minnet henne om hvor jævlig det var for henne når hun bodde hos moren. Moren tillot henne aldri å spise ved bordet sammen med henne, hun måtte alltid spise alene på rommet

sitt. Å plutselig bli inkludert rundt bordet for å spise et felles måltid vekket tidligere minner om omsorgssvikt».

5.4 Kulturkompetanse, kulturforståelse og kultursensitivitet

Jeg spør informantene mine om de opplever at de har tilstrekkelig kulturkompetanse, og alle informantene svarte både ja og nei og at det varierer fra tema til tema da kulturen og kulturforståelse dekker mange forskjellige områder som blant annet religion og mat.

Zainab sier: «Når vi snakker om kulturforståelse, snakker vi ikke nødvendigvis om kultur fra andre land. På Solsiden får vi barn som ikke er etnisk norske, men også etnisk norsk barn som kommer fra hele Norge og som ikke har samme kultur som vi har i denne delen av landet».

For meg peker Zainab på noe sant og interessant som man ikke må glemme i arbeidet med barn eller mennesker generelt. Det finnes så mange tradisjoner, vaner og levemåter selv blant folk med samme etnisitet. Man bør ikke møte andre med en forforståelse og antagelse av hvilken kultur de tilhører, men heller ha et åpent syn og tørre å stille spørsmål.

I samtale med Lee forteller hun at det er viktig å ivareta barnas kultur da det er en stor del av deres liv. Aktiviteter med barn og unge kan det hjelpe med å opprettholde en kultur de var en del av før de kom til Solsiden. Videre sier Egzon: «I arbeid med ungdom er det viktig at vi miljøterapeuter er kjent med den såkalte *ungdomskulturen*: Hva slags idrett de liker, hva slags musikk de hører på i tillegg til språk/slang de bruker mellom hverandre. Jeg bruker ofte kebabnorsk for å være litt kul med barn og ungdom».

Jeg ble opptatt av det Egzon sier om språk og at han kan bruke «kebabnorsk» for å vise at han har kunnskap om ungdomskulturen. Hva han legger i kebabnorsk kan fort bli misforstått og kan til og med bli sett som stigmatiserende.

«Kebabnorsk» er en argot som i stor grad brukes av ungdom som har blitt eksponert for et flerspråklig miljø, kanskje mest kjent fra Osloområdet. Det må sies at flere har konkludert med at kebabnorsk er stigmatiserende og at den ofte blir assosiert med «dårlig»,

«fordervet» og «mindreverdig» språkbruk (Mæhlum 2011, 11 se også Kulbrandstad 2004; Aarsæther 2010, Mæhlum & Røyneland 2011) (Indrebø, 2013, s. 38).

Dette stillere spørsmål til hvor riktig det er å bruke et språk med en stigmatiserende merkelapp i møtet med barn og ungdom som kanskje er usikre på sin identitet og til og med føler seg litt utenfor den dominerende kulturen. Samtidig kan det tenkes at dette viser åpenhet fra miljøterapeutens side da han er villig til å komme ut av sin komfortsone for å ufarliggjøre sin maktposisjon, samtidig som han støtter barnas væremåte. Egzon forteller at han har gode erfaringer med bruk av kebabnorsk med ungdom som ler av han når han snakker på denne måten. Egzon sier: «Jeg vil ikke anbefale at alle snakker på samme måte med ungdom, men det fungerer for meg kanskje fordi ungdommen ser at jeg er ikke etnisk Norsk og selv snakker litt gebrokkent».

Jeg tolker dette som at Egzon forteller at ungdom kan oppleve bruk av slang når voksne snakker til dem som veldig ekskluderende og diskriminerende hvis de ikke har en god relasjon til vedkommende.

Marianne forteller: «Når barna flytter inn til Solsiden spør vi alltid om de er religiøse eller ikke, om de spiser alt eller kun halalmat. Når jeg planlegger en aktivitet rundt mat, spørres jeg alltid barna først hva de vil ha. Spesielt i startfasen hvor vi ikke kjenner hverandre veldig godt. Etter det liker jeg å overraske dem med matretter jeg vet de er glade i».

Mat er en stor del av kulturen og kan på flere måter speile hvem man er som person, samtidig som den gir litt innsikt i vedkommendes oppvekst. Den kulturelle kapital er en stor del av Bourdieus teori som ifølge han kan veksles til økonomisk kapital. Når miljøterapeutene tilrettelegger for at barna lærer om kosthold, hvordan man sitter ved bordet, hva som er akseptabel prat rundt bordet og hva som ikke er det, lærer barna viktige samfunnskoder som de kommer til ha behov for når de blir voksne. Samme koder vil gi barna mulighet til å tilegne seg sosialiseringsevner som kan være med å styrke deres sosiale kapital.

Alle miljøterapeuter jeg har intervjuet sier at de er oppvokst i hjem der tiden rundt matbordet var den viktigste tiden sammen med familien. Alle forteller at de kommer fra en kultur der man har lært som barn å snakke sammen rundt matbordet, spørre hvordan dagen

har gått, i tillegg til å ha en fin tid sammen rundt et måltid. Miljøterapeutene forteller at de har som mål å formidle samme tradisjon til barna på Solsiden.

Når det er sagt, forteller informantene at det ikke alltid er lett å tilrettelegge for andre kulturer. Zainab sier: «Barna som spiser halalmat føler seg ofte ekskludert når vi går ut og spiser på en restaurant da de fleste i Norge ikke har halalmat. Barna må ofte spise et alternativt som de ikke har veldig lyst på».

5.6 Kapitalteori og mat på institusjonen

Pierre Bourdieu var sosiologen som utviklet begrepet "kapital" som en måte å forstå ulike former for ressurser og makt i samfunnet. Ifølge han, som tidligere nevnt, kan kapital komme i ulike former, inkludert økonomisk kapital (penger og eiendeler), kulturell kapital (utdanning, kunnskap og kulturelle referanser) og symbolsk kapital (status, anerkjennelse og omdømme). Disse formene for kapital er ikke bare økonomiske, men også sosiale og kulturelle ressurser som påvirker en persons posisjon og muligheter i samfunnet.

Teorien er relevant når jeg observerer mattilbudet på Solsiden og samtidig analysere hvordan ulike former for kapital påvirker kvaliteten på maten som serveres. Økonomisk kapital spiller en rolle i hvor mye ressurser som er tilgjengelig for å kjøpe sunne og næringsrike ingredienser. Institusjoner med begrensede økonomiske ressurser kan derfor ha vanskeligheter med å tilby et variert og balansert kosthold.

Miljøterapeuter nevner at økonomien er en viktig del av den daglige driften av institusjonen. De forteller at det snakkes mye om budsjett på personalmøter i tillegg til hvilken matvarer som kan kjøpes eller ikke.

«Det er uten tvil at barna på Solside ikke har tilgang til samme mat som de rike har tilgang til. Vi kjøper mye First Price-mat og planlegger ofte måltider utfra budsjett og ikke nødvendigvis smak og preferanser, men dette betyr ikke at de får dårlig mat» (informant, Egzon).

Informant Zainab bekrefter også at institusjonen har et økonomisk budsjett å forholde seg til når hun forteller følgende: «På lørdager går vi sammen med barna for å kjøpe godteri, men de kan ikke bare velge og vrake. De får en sum som de skal forholde seg til. De kan ikke kjøpe hele butikken, liksom».

Videre er den kulturelle kapitalen også et viktig barometer som kan brukes for å se på mattilbudet på Solsiden. Kunnskap om ernæring, matlagingsteknikker og matkultur er viktige faktorer for å kunne tilberede og tilby sunn mat. Barneverninstitusjoner som mangler tilstrekkelig kulturell kapital på disse områdene, kan ha begrensninger når det gjelder å tilby et bredt spekter av sunne og varierte måltider.

Informantene forteller at de prøver å styrke barnas kulturelle kapital på forskjellige områder og at mat var en av dem.

«Vi har mange ansatte som er interessert i diverse kulturelle tilbud og legger til rette for at barna skal være med på det. Vi prøver og ta med barna til museum, konserter, kino osv. Når det gjelder mat, prøver vi å spise på forskjellige restauranter for å eksponere barna for diverse matkulturer og tradisjoner» (informant, Marianne).

Symbolisk kapital kan også spille en rolle i mattilbudet på en barneverninstitusjon. Dersom institusjonen har et godt omdømme og høy status i samfunnet, kan det være lettere for dem å få tilgang til økonomiske ressurser og samarbeide med lokale produsenter eller organisasjoner som kan bidra til bedre matkvalitet. På den annen side kan institusjoner med lav symbolisk kapital oppleve større utfordringer med å forhandle frem gode avtaler eller få tilgang til ressurser av høy kvalitet.

6. Avslutning og oppsummering

6.1 Presentasjon av funn

Tema i denne oppgaven er miljøterapi i møte med barn og ungdom på institusjon, anerkjennende praksis og aktiviteter, spesielt mat, for å skape gode relasjoner til barna. Teorier om mat, miljøterapi, makt, Bourdieus tre kapitaler, i tillegg til litteratur rundt blandt annet anerkjennelse har blitt brukt for å fortolke og analysere miljøterapeutenes erfaringer og arbeid med beboere på institusjon. Problemstillingen rundt matens rolle og bruk på

institusjon har blitt utforsket i denne studien og koblet til andre begreper og forutsetninger som kan lette forsøket, når miljøterapeuter setter i gang aktiviteter rundt mat for eksempel. Prosjektet tar opp miljøterapeutenes erfaringer i arbeid med barn og ungdom på Solsiden barnevernsinstitusjon, og hva de gjennom sine kunnskaper og erfaringer bidrar med for å danne grunnlag for gode relasjoner.

Alle informantene mine nevner utfordringer knyttet til kulturell tilrettelegging eller forståelse og makt, men til tross for det virker det som de er godt reflektert rundt alle tema.

Intervjuobjektene i prosjektet snakker om mangel på fleksibilitet og spontanitet, og til og med tviler på omsorgens kvalitet knyttet til akkurat dette. De forteller at det er ofte vanskelig å ta ting på sparken fordi de fleste aktiviteter må planlegges på forhånd og til og med godkjennes av ledelsen når aktiviteten er kostbar. De forteller at økonomien kan være en stor utfordring. Intervjuobjektene forteller at alle aktiviteter må begrunnes faglig og ha et miljøterapeutisk formål.

En av miljøterapeutene jeg har intervjuet trakk frem et eksempel som illustrerer den rigide strukturen jeg prøver å peke på. Han forteller at institusjonen ikke dekker uorganiserte aktiviteter for barna hvis ikke de har en miljøterapeut med seg. Han sier at det ikke er lov å betale restaurantbesøk til barna med mindre en miljøterapeut skal være med.

Restaurantbesøk må være planlagt fra før og godkjent på forhånd. Miljøterapeuter bruker restaurantbesøk til å styrke relasjonen til barna, samtidig som de observerer deres styrker og svakheter i denne sosiale settingen.

Hvis et barn nylig har flyttet til institusjonen vil miljøterapeuten bruke restaurantbesøket som en mulighet for å bli bedre kjent med barnet og kanskje lære ham eller henne om ting som andre barn i samme alder kan fra før.

Regler og rutiner som en del av strukturen på institusjonen er likevel ikke nødvendigvis noe negativt. Planlegging gir barn forutsigbarhet og trygghet i hverdagen. Hensikten med regler og rutiner er å gi barna en trygg base som blant annet kan brukes som en «trampoline» til et fremtidig selvstendig liv i samfunnet.

Informantene som deltok i prosjektet har mange års erfaring i arbeid med barn og ungdom og har gode erfaringer med bruk av aktiviteter, spesielt mat som miljøterapeutisk verktøy for å skape gode relasjoner til barna. Dette var veldig overaskende for meg å finne ut, da jeg hadde en feil ide om hvordan miljøterapeuter tenker på mat og de diverse måter det kan brukes på.

Informantene mine var også opptatt av maktperspektivet knyttet til mat og hvordan det kan brukes som belønning eller straff.

Mange av informantene trekker inn kulturkompetanse og kulturforståelse gjennom intervjuene. Alle deltakerne opplever å ha nok kulturkompetanse, men sier at de gjerne skulle hatt mer. Til spørsmål om maten kan brukes som miljøterapeutisk verktøy svarer alle informantene «ja» de forteller at dette er et tema som tar mye plass på drøftinger i institusjon og det trengs mer forskning rundt det. Videre forteller informantene at miljøterapeutene ikke er like flink til å bruke mat i arbeid med barn og ungdom og at det ofte er avhengig av hvor glad de er i matlaging.

«Vi er veldig forskjellig når det gjelder bruk av mat som et miljøterapeutisk verktøy, noen miljøterapeuter er glade i det, mens andre ikke er det. Sånn er det bare» (informant, Marianne)

6.2 Styrker og begrensninger

Dette prosjektet bygger på seks kvalitative individuelle forskningsintervju, og kan bli sett på som et lite utvalg. Det kan også bidra til å begrense generaliseringskraften ved studien. For å gi prosjektet mer tyngde kunne jeg har valg å intervju flere miljøterapeuter og til og med på forskjellige institusjoner for å gi funnet mer nyanse og kredibilitet.

Jeg kunne også vurdert fokusgruppeintervju for å se om den fører til faglig debatt og interessante diskusjoner mellom miljøterapeutene og dermed gjøre funn og slik kanskje gjort empirien bedre. Gjennom fokusgruppeintervju kunne det også åpnet opp for innspill og ideer til hva som kan jobbes med i arbeid med barn og ungdom på barneverninstitusjoner.

Til tross for det, har jeg hatt fine samtaler med informantene som først og fremst hadde utgangspunkt i intervjuguide, men som utviklet seg til noe større. I løpet av intervjuene valgte jeg å tillate samtaler rundt temaene som miljøterapeutene selv tok opp. Dette ga meg en følelse av ekte samtaler med miljøterapeutene hvor jeg var genuint interessert i alt de hadde å si rundt miljøterapi, mat, makt, kultur, TBO, i tillegg til alle andre aspekter av deres jobb med barn og ungdom på institusjonen.

6.3 Forslag til videre forskning

Som tidligere nevnt var alle miljøterapeutene jeg spurte om å være med på prosjektet mitt veldig entusiastiske til temaet og min tilnærming til mat på institusjon. Dette forstår jeg som at det eksisterer både interesse for temaet og behov for videre forskning.

En slik studie kan åpne for at universitet ser hvor viktig det er, og eventuelt gi mat og aktiviteter mer plass i form av kurs til barnevernstudenter.

Det hadde vært fint å inkludere beboere på forskningen for å få en større forståelse av temaet og hvor viktig mat er for alle.

Kapitalteorien til Bourdieu kan ta mer plass for å forstå diverse faktorer som påvirker mattilbudet på barneverninstitusjoner, samtidig som den gir en analytisk ramme for å undersøke hvordan ulike former for kapital kan samvirke og skape ulikheter i mattilbudet på barneverninstitusjoner.

Konklusjon

Masterstudiets funn setter lys på matpraksis, potensial, bruk og betydning på barneverninstitusjoner.

Mat og måltider spiller en viktig rolle ikke bare i å møte våre ernæringsmessige behov, men også for omsorg, trivsel og felleskap. Det er viktig å erkjenne at disse aspektene og de ernæringsmessige faktorene i mat ikke er motsetninger, men snarere sammenvevde elementer i en helhetlig helsefremmende prosess gjennom hele livet. I denne sammenhengen er barnevernsinstitusjoner viktige arenaer i samfunnet hvor betydningen av denne prosessen bør ses som viktig.

For å oppnå dette kan det være fint å øke kunnskapen om mat og ernæring blant de ansatte i barnevernsinstitusjonene. Dette vil være et viktig delmål for å lykkes i arbeid med sårbare barn og ungdom som oppholder seg i barnevernsinstitusjoner. Som forslag tenker jeg at det kan være nyttig at undervisning om kosthold og mat fra et miljøterapeutisk perspektiv blir implementert i barnevernsfaglige utdanninger i Norge.

Ved å inkludere en slik undervisning i utdanningen av fremtidig miljøterapeuter/barnevernspedagoger, vil skoler og universiteter bidra til å gi studenter nødvendig kompetanse og forståelse for viktigheten av mat og aktiviteter rundt den i omsorgsarbeidet. Dette vil ikke bare forbedre matkvaliteten og måltidsopplevelsen for barn og unge i barnevernet, men også styrke deres generelle helse (psykisk og fysisk) og trivsel.

Videre vil en økt kunnskap om kosthold og ernæring blant ansatte i barnevernsinstitusjoner gi dem muligheten til å veilede og opplyse barna om sunne spisevaner, ernæringsbehov og betydningen av balansert kosthold, samtidig som de får en mulighet til å styrke deres relasjon til dem. Dette kan legge grunnlaget for sunne vaner som vil vare livet ut og bidra til å redusere risikoen for helseproblemer senere i livet.

Til slutt vil jeg si at å skrive masteroppgaven har vært en veldig lærerik, men ekstremt krevende prosess. Det har vært veldig utfordrende å kombinere den med en 100% jobbstilling og farsrollen for to små barn.

Litteraturliste

- Alvord, M. K., & Grados, J. J. (2005). Enhancing Resilience in Children: a proactive approach. *Professional Psykologi: research and practice*, 238-245.
- Amble, L., & Dahl-Johansen, C. (2016). *Miljøterapi som behandlig - ved komplekse traumer hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, I. L. (2014). Traumebevisst tilnærming. I I. L. Andersen, & S. Sæftestad, *Seksuelle overgrep mot barn: traumebevisst tilnærming* (ss. 54-67). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Arvanitidis, M. M., & Rappana Olsen, B. C. (2017, Januar). Håp og sosialt arbeid. *Fontene Forskning*, ss. 4-15.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019, November). *Skap gode relasjoner med ungdommene*. Hentet fra Bufdir: https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Barnevernsinstitusjoner/konfliktfylte_situasjoner/Generelle_anbefalinger_for_trygghet_sikkerhet_og_forebygging_av_uonskede_hendelser/Skap_gode_relasjoner_med_ungdommene/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021). *Retningslinjer for barneverninstitusjoner*. Hentet fra Bufdir: <https://bufdir.no/contentassets/1e9ce43e96aa49db837c6d8f6a89d1f1/retningslinjer-for-barneverninstitusjoner.pdf>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021a, januar 13). *Hva er omsorgsvikt*. (Bufdir, Red.) Hentet fra Bufdir: https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/omsorgsvikt/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021b, januar 29). *Oppsummert status i tall for barnevernet*. Hentet fra Bufdir: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Oppsummert_status_i_tall_for_barnevernet
- Bergjorde, C., Dyrhaug, T., & Haugen, J. Å. (2011, 5-6). Barnevernet - et tilbud til mange. *Samfunnsspeilet/Statistisk sentralbyrå*. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/201105/ssp.pdf>
- Bourdieu, P. (2006). Kapitalens former. *Agora*, 5-26.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Bugge, A., & Døvning, R. (2000). *Det norske måltidsmønstret - Ideal og praksis*. Rapport nr. 2-2000. Hentet fra http://www.sifo.no/files52751_rapport-nr-2-2000-pdf
- Chi, X., Liang, K., Chen, S.-T., Huang, Q., Huang, L., Yu, Q., . . . Zou, L. (2021). Mental health problems among Chinese adolescents during the COVID-19: the importance of nutrition and physical activity. *International Journal of Clinical and Health Psychology*(21-3).
- Coff, C. (2015). Semiotik og hverdagslivssociologi: Kommunikasjon med mad. I J. Fuglsang, & N. B. Stamer, *Madsociologi* (ss. 33-51). København: Munksgaard.
- Crockett, S. J., & Sims, L. S. (1995). Environmental influences on children`s eating. *Journal of nutrition education*(27), 235-249.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Hentet fra <https://www.forskningsetikk.no/>

- Døving, R. (2003). *Rype med lettøl: En antropologi fra Norge*. Oslo: Pax.
- Edvardsen, E., & Halgeir, H. (2013). *Klientens stemme - hjelperens blikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Emond, R., McIntosh, I., & Punch, S. (2014). Food and feelings in residential childcare. *The British journal of social work*(7), ss. 1840-1856.
- Farrow, C., Haycraft, E., & Blissett, J. (2015). Teaching our children when to eat: how parental feeding practices inform the development of emotional eating - a longitudinal experimental design. *The american journal of clinical nutrition*(Vol. 101), ss. 908-913.
- Fisknes, L. R. (2001). Omsorgens givere og mottakere. I K. W. Ruyter, & A. J. Vetlesen, *Omsorgens tvetydighet: egenart, historie og praksis* (ss. 246-261). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Flemmen, M. (2012, Januar). Vår tids viktigste sosiolog. *Klassekampen*.
- Fürst, E. L. (1995). *Mat - et annet språk: Rasjonalitet, kropp og kvinnelighet*. Oslo: Pax.
- Garsjø, O. (2012). *Institusjon som hjem og arbeidsplass - et arbeidstaker - og brukerperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Garsjø, O. (2019). *Institusjonssosiologi - perspektiver på helse- og omsorsinstitusjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Graarud, H. (2019). *Mentaliseringsbasert pedagogikk og miljøterapi bør ha sin plass i norsk barnevern*. Hentet fra fontene.no: <https://fontene.no/fagartikler/mentaliseringsbasert-pedagogikk-og-miljoterapi-bor-ha-sin-plass-i-norsk-barnevern-6.47.605545.3b915e0f34>
- Gulbrandsen, M. (2014). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hart, S., & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos winnicott, Bowlby, Stern, Schore og Fonagy*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Helsedirektorat. (2012). *Kosthåndboken: Veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet. (2012a). *Utviklingen i norsk kosthold 2012 (Rapport IS-2036/2012)*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Hollis, F. (1972). *Casework: a psychosocial therapy*. New York: Random House.
- Holm, L. (2012). Måltidets sociale betydning. I L. Holm, & S. T. Kristensen, *Mad, mennesker og måltider: Samfunnsvidenskapelige perspektiver* (2. utg., ss. 23-38).
- Indrebø, I. (2013, Februar). Språklig registerdanning og verditilskrivning: Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. *Norsk som andre Språk*, ss. 37-71.
- Johannessen, L. E., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2022). *Hvordan bruke teori. Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johansen, G. M., & Danielsen, T. L. (2017). *Tidligere enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av å komme til Norge*. UiT. The arctic university of Norway, Institutt for psykologi. Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/11823/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jordahl, H., & Dramsdahl, M. (2015). *Kognitiv miljøterapi - samarbeid og endring*. Vigmostad & Bjørke AS.

- Jørgensen, T. W., & Steinkopf, H. (2013). Traumebevisst omsorg, teori og praksis. I T. W. Jørgensen, & H. Steinkopf, *Fosterhjemskontakt* (ss. 10-17). Hentet fra rvtssor.no: <https://rvtssor.no/filer/backup/Artikkel3-Traumebevisstomsorg.pdf>
- Kenrick, D. T., Griskevicius, V., Neuberg, S. L., & Schaller, M. (2010). *Renovating the Pyramid of needs. Perspectives on Psychological Science*.
- Kirkegaard, S. (1994). *Frygt og bæven*. Borgen: Det Danske Sprog og Litteratuselskab.
- Kittler, P. G., & Sucher, K. P. (2008). *Food and Culture*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.
- Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lidén, H., Aasen, B., Seeberg, M., & Staver, A. B. (2020). *Fra bosetting til voksenliv. Den kommunale tjenestekjeden for enslige mindreårige flytninger*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Lillevik, O. G., & Øien, L. (2016, Mars). Hva er egentlig miljøterapi? *Unknown*. Hentet fra <https://uit.no/Content/496755/hvaeregentligmiljoterapi.pdf?fbclid=IwAR2G2HXy7X02Sz8ZIHCDt0i99-CSrB9IzfUfbUP4G9NyD4d3V52jQYJUAWs>
- LOVDATA. (u.d.). *lovdata*. Hentet fra Lov om barneverntjenester (barnevernloven): <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100>
- Mik-Meyer, N., & Järvinen, M. (2003). *At Skabe en Klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2007). *Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Hans Reitzels Forlag.
- Morseth, M. (2008). *Prosjekt ERT (Ernæring, Rus og Tannhelse)*. Oslo: Oslo kommune.
- Perlman, H. H. (1957). *Social casework: a problem-solving process*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Perry, B. D. (2009). Examining child maltreatment through a neurodevelopmental lens : Clinical applications of the neurosequential model of therapeutics. *Journal of child and adolescent trauma*, ss. 185-202.
- Ringdal, K. (2012). *Enheter og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Vigmostad & Bjørke AS.
- Roberts, R. E., & Bushaw, B. A. (1978). Mood and carbohydrate cravings. *Appetite*(9(2)), ss. 105-113.
- Rose, N. (1987). Food, control and the self: discourses of consumption in contemporary culture. *International Journal of Eating Disorders*(6(1)), ss. 59-58.
- RVTS-MIDT. (u.d.). Hentet fra RVTS-MIDT: <https://rvtsmidt.no/>
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2015). *Bære eller bryte*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Samson, L., & Buijzen, M. (2020). Craving healthy foods?! How sensory appeals increase appetitive motivational processing of healthy food on adolescents. *Media psychology*(23-2), ss. 159-183.
- Schibbye, A.-L. L. (2009). *Relasjoner: et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2016). *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (4. utgave. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.

- Skouteris, H., McCabe, M., Fuller-Tyszkiewicz, M., Henwood, A., Limbrick, S., & Miller, R. (2011). Obesity in Children in Out-of-home Care: A Review of the Literature. *Australian Social Work*(64), 475-486. doi:10.1080/0312407X.2011.574145
- Store Norske Leksikon. (u.d.). Hentet fra <https://snl.no/>
- Säfvenbom, R. (2011). *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst*. Universitetsforlaget AS.
- Sæland, M., Smehaugen, A., Eriksen, F. L., Barikmo, I., & Oshaug, A. (2002). *Mat i kampen for et verdig liv under rusmiddelavhengighet: Ernæringsmessige utfordringer*. Bekkestua: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Thagaar, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorkildsen, S. L. (2020, 01 28). De tre pilarene i traumebevisst omsorg. (t. s. RVTS Sør – Regionalt ressurscenter om vold, Red.) Hentet fra <https://rvtssor.no/aktuelt/294/de-tre-pilarene-i-traumebevisst-omsorg/>
- Thorkildsen, S. L. (2020). *De tre pilarene i traumebevisst omsorg*. Hentet fra <https://rvtssor.no/https://rvtssor.no/aktuelt/294/de-tre-pilarene-i-traumebevisst-omsorg/>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forsknings-metoder i praksis*. Oslo: Gyldendal .
- UNICEF. (2021). *unicef.org*. Hentet fra Children in institutional care: <https://www.unicef.org/child-protection/children-in-institutional-care>
- Villadsen, K., & Mik-Meyer, N. (2007). *Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. GU Videregående.
- Ward, A. F., Duke, K., Gneezy, A., & Bos, M. W. (2018). Brain drain: the mere presence of one's own smartphone reduces available cognitive capacity. *Journal of association for consumer research*(2(2)), ss. 140-154.
- Ward, H., Brown, R., & Westlake, D. (2014). *The Handbook of Residential Child Care*. Jessica Kingsley Publishers.
- Wiggins, S., & Potter, J. (2003). Attitudes and evaluative practices: Category vs. item and subjective vs. objective constructions in everyday food assessments. *British journal of social psychology*(Vol. 42), ss. 513-531.
- Øverlien, C., Hauge, M.-I., & Schulz, J.-H. (2016). *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Universitetsforlaget.
- Aagre, W. (2014). *Ungdomskunskap. Hverdagslivets kulturelle former*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Aamodt, L. G. (2004, September). Sosialt arbeid og anerkjennelse. En problematisering av grunnlagstenkningen i sosialt arbeid. *Nordisk sosialt arbeid*, ss. 154-161.
- Aamodt, L. G. (2005). *Familien mellom mange hjelpere. Refleksjoner i sosialfaglig arbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Aamodt, L. G. (2014). *Den gode relasjonen* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Kan du si litt om deg selv, hvem du er, hvor du jobber og hvilken stilling du har.
2. Hva er ditt forhold til mat? Er du glad i mat og matlaging eller ikke?
3. Var mat og mat laging noe viktig i din oppvekst? hvordan forgikk det i din familie samlignet med her du jobber?
4. Hvordan spiste dere hjemme, spiste dere rundt boret eller på gulvet? sammen eller hver for seg? til fast tid eller ikke?
5. Hvordan planlegger dere maten til ungdom på jobben.
6. Følger du at ungdom er involvert i mat prosesser (bestilling av mat, planlegging av menyen OSV)?
7. kan mat bli et verktøy for å skape bedre relasjon til ungdom eventuelt hvorfor og hvordan?
8. Kan maten være et miljøterapeutisk verktøy?
9. har du noen gang brukt et måltid som utgangspunkt for en miljøterapeutisk samtale?
EKS: barn har begynt å snakke om deres fortid, hvordan de hadde det hjemme før de flyttet til institusjonen.
10. Stemmer det at dere låser matboden på jobben din? Hva tenker du om det fra et makt perspektiv?
11. Kan det stemme at ansatte som lager god mat har bedre relasjon til ungdom.
12. hvordan kan du koble TBO til matlaging?

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju, og at intervjuet tas opp på båndopptak.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

----- (Signert
av prosjektdeltaker, dato)

[Meldeskjema](#) / [En kvalitativ studie av miljøterapeutenes erfaringer med mat som miljø...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

478870

Vurderingstype

Standard

Dato

13.04.2023

Prosjekttittel

En kvalitativ studie av miljøterapeutenes erfaringer med mat som miljøterapi på en barnevernsinstitusjon.

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Anita Røysum

Student

Tarik Moussaid

Prosjektperiode

01.01.2022 - 16.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 16.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

13.04.2023 gjenåpnet vi meldeskjemaet på bakgrunn av at du skal behandle personopplysninger frem til ny innlevering i mai 2023. Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektet.

Endringen i meldeskjema består av en forlengelse i prosjektperioden. Vi har nå registrert 16.05.2023 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger.

Hvis det blir nødvendig å behandle personopplysninger enda lengre, så kan det være nødvendig å informere prosjektdeltakerne.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Silje F. Opsvik

Lykke til videre med prosjektet!